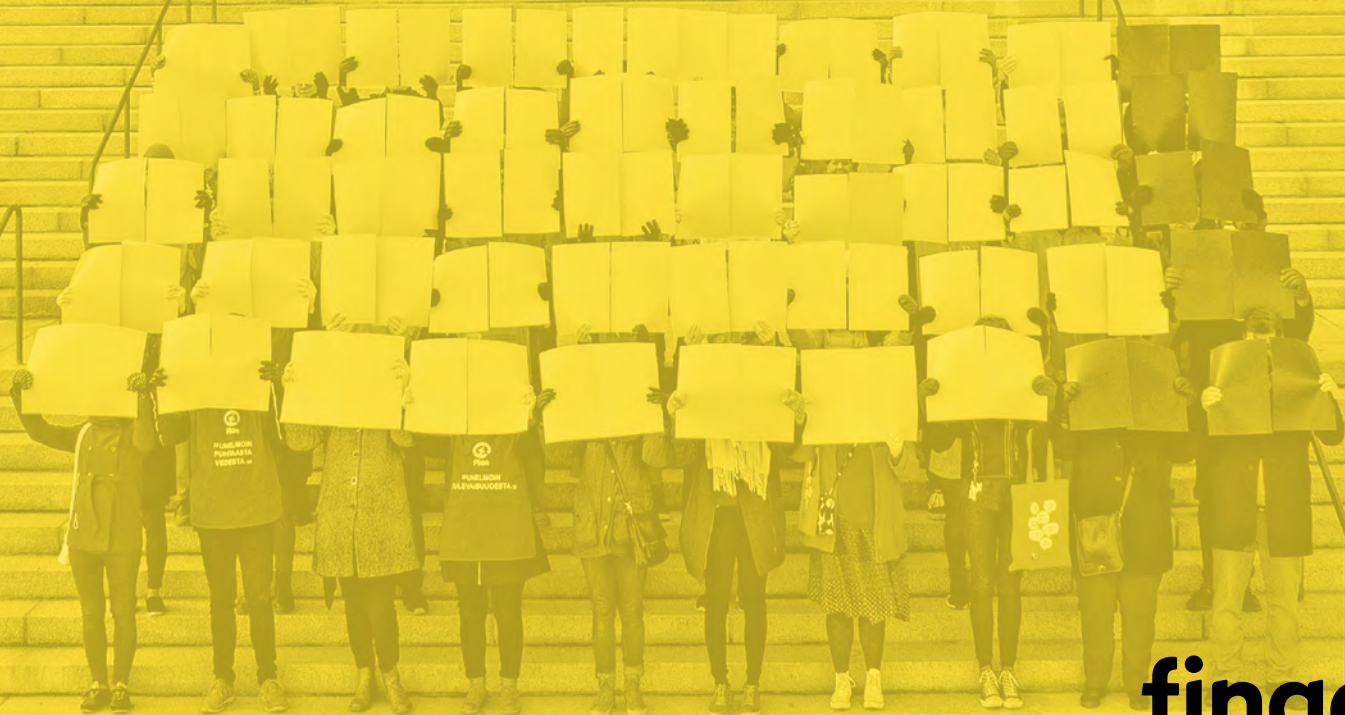

VAIKUTA!

- Suomen politiikkaan

fingo

Toimittaja: Tytti Nahi (1. painos vuonna 2009) ja
Netta Naumanen (2. päivitetty painos vuonna 2014),
Lyydia Kilpi (3. päivitetty painos vuonna 2021), Fingo

Graafinen suunnittelu ja taitto: Salla Vasenius
Kannen kuva: Sami Kulju

Julkaisun aikaisempi versio on alun perin tuotettu
Euroopan unionin tuella. Julkaisun sisällöstä vasta
yksin Fingo, eikä sen voida katsoa edustavan
Euroopan unionin mielipiteitä.

Tuettu Suomen
kehitysyhteistyövarain

SISÄLLYS

1. Alkusanat	4	Vaikuttamisen paikka: Kansalaisaloite	20
		Puolueet	22
		Vaikuttamisen paikka: Puolueet tutuiksi	22
		Virkahenkilöt	23
		Miten valtion päätöksenteosta saa tietoa?	24
OSA I:			
Poliittinen päätöksenteko ja siihen vaikuttaminen	5		
2. Valtio vaikuttajana	6		
Suomi maailmassa ja Euroopassa	6		
Kunnan suhde valtioon	6		
3. Kuinka päätökset syntyvät	7		
Hallitusohjelma määrää politiikan suunnan	7		
Vaikuttamisen paikka: Järjestöjen tavoitteet hallitusohjelmaan	7		
Ohjelmat, periaatepäätökset ja selonteot	8		
Päätöksentekoprosessi	9		
Päätöksenteko eduskunnassa	9		
4. Päätöksentekoon vaikuttaminen	12		
Hallitus	12		
Valiokunnat ja työryhmät	12		
Vaikuttamisen paikka: Hallituksen puoliväliarvio	14		
Vaikuttamisen paikka: Kansanedustajat avuksi hallituksen haastamisessa	14		
Eduskunta	15		
Valiokunnat	17		
Vaikuttamisen paikka: Kuultavaksi valiokuntaan	17		
Eduskuntaryhmät	18		
Yhteistoimintaryhmät	18		
Vaikuttamisen paikka: Suhteiden luominen kansanedustajiin	19		
Vaikuttamisen paikka: Henkilökohtainen tapaaminen	20		
		5. Viestintä vaikuttamisen tukena	26
		Keskustelutilaisuus	26
		Julkaisu	26
		Mediatyö	27
		Vaikuttamisen paikka: Sosiaalinen media haltuun	28
		Vaikuttamistyöllä myrskyn silmään?	28
		OSA II: Vaikuttamistyön suunnittelu ja seuranta	29
		6. Työkaluja vaikuttamistyön suunnitteluun	30
		Aseta selkeä tavoite	30
		Ongelma-analyysi	31
		Resurssianalyysi	32
		Ympäristöanalyysi	32
		Valitse kohderyhmä ja vaikutuskanavat	34
		Etsi yhteistyökumppanit	34
		Muotoile viestisi	36
		Tee toiminta- ja tiedotussuunnitelma	36
		Vaikuttamistyön sudenkuopat	36
		Muista evaluointi	37
		7. Loppusanat	38
		8. Lähteet, linkkejä ja lukemistoa	39

1. Alkusanat

Kansalaisjärjestöjen tavoitteiden saavuttaminen vaatii usein muutoksia politiikkaan tai vähintään aiempien saavutusten puolustamista. Tämä opas antaa vinkkejä siihen, miten kansalaisjärjestöt voivat välittää tietonsa ja näkemyksensä Suomen hallitukselle, eduskunnalle ja poliittisille puolueille.

Oppaan on laatinut Fingo, lähes 300 kehitysyksityksistä kiinnostuneen kansalaisjärjestön kattojärjestö.

Suomalaispoliitikot ovat yleensä kiinnostuneita niin äänestäjien kuin asiantuntijoidenkin näkemyksistä, ja siksi myös kansalaisjärjestöjen on mahdollista saada äänensä kuuluviin poliittisessa keskustelussa.

Oppaan ensimmäinen osa tarjoaa tietoa keskeisistä päätöksenteon muodoista ja prosesseista niiden takana. Siinä esitellään keskeiset päättäjät ja vaikuttamistyön keinovalikoima.

Toisessa osassa on työkaluja vaikuttamistyön suunnitteluun ja seurantaan.

Oppaassa käsitellään vain suoria tapoja välittää viestejä päättäjille ja luoda painetta poliittisten päätösten tekemiseen. Kampanjointi, jolla pyritään muokkaamaan kansalaisten ymmärrystä ja asenteita, on siis tällä kertaa rajattu ulos.

OSA I: POLIITTINEN PÄÄTÖKSENTEKO JA SIIHEN VAIKUTTAMINEN

2. Valtio vaikuttajana

Globalisaatio, Euroopan unionin päätökset ja toisaalta myös kunnallispolitiikka määrittävät ihmisten arkipäiväistä elämää vahvasti. Valtiot kuitenkin ohjailevat edelleen niin kansainvälistä kuin paikallistakin politiikkaa.

Suomen valtion politiikkaa johtavat ja toteuttavat eduskunta, hallitus ja tasavallan presidentti. Suomen perustuslaissa tunnustetaan eduskunnan ensisijaisuuden periaate, eli valtiovalta kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Hallintovaltaa käyttävät tasavallan presidentti ja valtioneuvosto, joiden jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta. Käytännössä hallituksella on kuitenkin paljon liikkumavaraa paitsi panna toimeen myös määritellä Suomen politiikkaa.

Tässä kappaleessa käsitellään Suomen valtion suhdetta Euroopan unioniin ja kuntiin sekä valtiollisten toimijoiden keskinäisiä valta-asemia.

Suomi maailmassa ja Euroopassa

Globalisaatiota käsittelevässä kirjallisuudessa kansallisvaltio julistettiin kuolleeksi jo vuosikymmeniä sitten. ”Kansallisvaltio on melko lailla menneisyyttä taloudellisenä yksikkönä”, totesi esimerkiksi yhdysvaltalainen taloushistorioitsija Charles Kindleberger vuonna 1969.

Valtioilla on kuitenkin edelleen merkittävä rooli globalisoituneessa ja verkostoituneessa maailmassa. EU, kansainväliset rahoituslaitokset kuten Maailmanpankki sekä YK ovat valtioiden välisiä yhteistyöfoorumeita, joissa valtioilla on kansallinen edustus.

Suomi ei ole antanut Euroopan komissiollekaan täyttä mandaattia päättää asioista puolestaan. Niilläkin aloilla,

joilla EU:n valta on vahvimmillaan, Suomi päättää unionin kannoista yhdessä muiden jäsenmaiden kanssa.

Siksi kansalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen on keskeistä myös kansainvälisissä kysymyksissä. Esimerkiksi kauppapolitiikassa, missä Euroopan unionille on haluttu antaa ylikansallista päätösvaltaa, komissio on velvoitettu konsultoimaan jäsenvaltioita säännöllisesti kysymysten käsittelyvaiheessa. Toimenpiteille vaaditaan ministerineuvoston lisäksi myös suorilla kansallisilla vaaleilla valitun europarlamentin hyväksyntä.

Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen oman maansa päätöksentekoon on arvokasta myös periaatteellisesta näkökulmasta: ihmisillä ja järjestöillä on parhaat mahdollisuudet ja mandaatti vahvistaa demokratiaa juuri omassa maassaan. Jos suomalaistoimijat eivät välitä kansalaisten ajatuksia ja tunteja suomalaispäättäjien tietoon, ei sitä tee kukaan.

Kunnan suhde valtioon

Poliittista valtaa ja vastuita on viime aikoina pyritty myös tuomaan lähemmäs ihmistä, eli kuntiin. Juuri kunnat järjestävät asukkailleen monet elintärkeät peruspalvelut, kuten terveydenhuollon, perusopetuksen ja toimeentulotuen. Kunnat huolehtivat myös kaavoituksesta ja valvovat alueellaan toimivia palveluyrityksiä esimerkiksi vesi-, jäte- ja energia-aloilla. Sote- eli sosiaali- ja terveysuudistuksen myötä osa kunnan tehtävistä siirtyy 21 hyvinvointialueelle.

Vaikka kunnilla on periaatteellisessa mielessä laaja itsehallinto, valtio ohjaa niiden toimintaa määräämällä lainsäädännön kautta kunnille uusia tehtäviä tai ottamalla aiemmin kunnille määräämiään tehtäviä itselleen.

3. Kuinka päätökset syntyvät

Keskeisten päätöksenteon työkalujen ja prosessien ymmärtäminen auttaa vaikuttamistyön suunnittelussa. Tässä osiossa käydään läpi sitä, kuinka poliittisia päätöksiä Suomessa tehdään.

Hallitusohjelma määrää politiikan suunnan

Vaikka eduskunta on Suomen perustuslain mukaan valtion ylin päätöksentekijä, tekee hallitus käytännössä monia keskeisiä päätöksiä.

Kunkin hallituskauden merkittävimmät tehtäväalueet päätetään hallitusohjelmassa, jonka hallitukseen osallistuvat puolueet yhdessä hyväksyvät eduskuntavaalien jälkeen. Hallitusohjelma annetaan viivytyksettä tiedonantona eduskunnalle, eli eduskuntaa informoidaan hallitusohjelman sisällöstä, mutta ei osallisteta sen laatimiseen.

Kaikkein tärkeimpinä pitämiensä tavoitteiden toteuttamiseksi hallitus määrittelee ohjelmassa keskeiset painopistealueet. Painopistealueita vastaavat, toteutettavista hankkeista ja toimenpiteistä koostuvat politiikka-kokonaisuudet toteutetaan poikkihallinnollisesti. Kullekin kokonaisuudelle määritellään sitä koordinoiva ministeriö, sekä sen sisältäville kärkihankkeille omat vastuuministeriönsä.

Hallitus määrittelee heti hallituskauden alussa myös valtion budjetin menosäännöt ja -katon koko nelivuotiselle hallituskaudelle. Päätökset kirjataan valtioneuvoston kehyksiin. Kehyksiä tarkistetaan ja vuosikohtainen budjetti laaditaan joka vuosi. Erityisesti kehysriihen yhteydessä saatetaan tilannekohtaisesti tehdä budjettiin vielä suuriakin muutoksia.

Hallitusohjelma ja muut hallituksen asiakirjat löytyvät

kätevästi [valtioneuvoston verkkosivuilta](#). Valtiontalouden kehykset puolestaan löytyvät [valtiovarainministeriön verkkosivuilta](#).

VAIKUTTAMISEN PAIKKA:

Järjestöjen tavoitteet hallitusohjelmaan

Hallitusohjelma määrää suunnan Suomen politiikalle. Suurimman paikkamäärän eduskuntavaaleissa saaneen puolueen puheenjohtaja kutsuu muita puolueita hallitusneuvotteluihin, joissa ohjelma laaditaan. Hallitusohjelma on järjestöille tilaisuus vaikuttaa siihen, että niiden tavoitteet edistyvät hallituskaudella. Ohjelma on tiukkojen neuvotteluiden tulos ja heijastaa kompromissia eri hallituspuolueiden välillä. Uusia avauksia on usein vaikeaa saada etenemään hallituskaudella, jos niitä ei ole mainittu hallitusohjelmassa.

Puolueiden tavoitteet hallitusohjelman neuvotteluissa heijastelevat niiden ohjelmia. Siksi on tärkeää aloittaa hallitusohjelmavaikuttaminen hyvissä ajoin ennen vaaleja ja pyrkiä siihen, että tavoitteet näkyvät jo puolueiden vaaliohjelmissa. Hallitusohjelmasta neuvotellaan temaattisissa ryhmissä, ja järjestöjen kannattaa selvittää, mitkä ryhmät neuvottelevat niille tärkeistä asioista ja kuka puolueita niissä edustaa. Keskeisille neuvottelijoille voi syöttää omiin tavoitteisiin liittyviä ehdotuksia neuvotteluiden alla ja niiden aikana. Julkista painetta voi kasvattaa erilaisilla kampanjatempauksilla sosiaalisessa mediassa tai paikan päällä Säätytalolla, missä neuvottelut on tapana käydä.

Hallitusohjelman neuvotteluissa sovitaan laajasta kokonaisuudesta, ja neuvottelijat ovat kovan paineen alla.

Siksi on tärkeää esittää konkreettisia ja toteuttamiskelpoisia ehdotuksia. Tavoitteena voi olla esimerkiksi lakiuudistus, johon kaikki neuvotteluissa olevat puolueet eivät ole valmiita suoraan sitoutumaan. Tällöin hallitusohjelmaan voidaan kirjata esimerkiksi se, että lakiuudistusta selvitetään hallituskaudella.

Viime kädessä hallitusohjelmaneuvotteluiden aikana lunastetaan pitkäjänteisen vaikuttamistyön hedelmiä. Jos tavoitteita ei ole pidetty esillä vaalien välissä tai suhteita päättäjiin vaalittu, ei hallitusohjelmavaikuttamiseen tuota tuloksia. Toisaalta laajaakin tukea saaneet ehdotukset unohtuvat hallitusohjelmaneuvotteluiden tiimellyksessä, ellei niistä muistuta aktiivisesti.

Fingon verkkosivuilta löydät kattojärjestön [hallitusohjelmasuositukset eduskuntavaaleihin 2019](#). Julkaisun nimi on ”Hyvä Suomi, parempi maailma”.

Selontekoja

Fingon jäsenjärjestöille tärkeitä selontekoja ovat esimerkiksi kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko (27.5.2021) sekä selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta (8.10.2020).

Periaatepäätöksiä

Periaatepäätöksiä on tehty esimerkiksi ihmiskaupan vastaisesta toimintaohjelmasta 2021-2023 (6.5.2021) sekä Suomen Afrikka-strategiasta (18.3.2021).

Ohjelmat, periaatepäätökset ja selonteot

Hallitus laatii jatkuvasti myös hallitusohjelmaa tarkempia ohjelmia eri poliittikalohkoille.

Näiden ohjelmien laatiminen on yksi harvoista tilanteista, joissa hallitus antautuu keskustelemaan yksittäisen ministerin salkkuun kuuluvista kysymyksistä. Suomen hallituksissa on nimittäin 1990-luvun puolivälin jälkeen vakiintunut melko vahvan työnjaon käytäntö. Kukin ministeri hoitaa omaa työnsä yhdessä hyväksytyjen ohjelmien pohjalta oman näkemyksensä mukaisesti.

Eduskunnan osallistumismahdollisuudet vaihtelevat sen mukaan, päättääkö hallitus luokitella ohjelman selonteoksi, tiedonannoksi vai periaatepäätökseksi.

Valtioneuvoston periaatepäätökset ovat poliittisia kannanottoja, joilla annetaan ohjeita ja suuntaviivoja virkamiestyölle. Periaatepäätökset eivät tarvitse eduskunnan hyväksyntää tai tukea. Käytännössä niistä usein keskustellaan yhdessä eduskunnan valiokunnassa, joko ennen tai jälkeen kuin hallitus on ne hyväksynyt. Periaatepäätöksiä käsitellään hyvin harvoin eduskunnan täysistunnossa.

Valtioneuvoston selonteot ovat hallituksen eduskunnalle osoittamia selvityksiä, joita laaditaan hieman painavammista aiheista kuin periaatepäätöksiä. Selontekoja käsitellään niiden valmisteluvaiheessa niin eduskunnan valiokunnissa kuin täysistunnossakin. Myös tiedonanto voidaan lähettää valiokuntaan käsiteltäväksi. Esimerkiksi hallitusohjelma toimitetaan eduskunnalle tiedonantona.

Selonteot, tiedonannot ja periaatepäätökset löytyvät [valtioneuvoston verkkosivuilta](#).

Ohjelmien yksityiskohtaisuus vaihtelee suuresti. Joillekin ohjelmille, selonteoille ja kansainvälisille sitoumuksille laaditaan myös toimeenpano-ohjelma, jossa päätetään konkreettisista toimista, rahoituksesta ja vastuujasta.

Päätöksentekoprosessi

Poliittisia päätöksiä luonnostellaan ja muokataan viikkojen, kuukausien tai jopa vuosien ajan ennen kuin ne lopulta lyödään lukkoon. Kuva 1 kertoo, miten luonnokset kiertävät pöydältä toiselle. Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen ja relevantin tiedon välittäminen päätöksentekijöille kannattaa ajoittaa siihen vaiheeseen, jolloin keskeiset toimijat vielä harkitsevat omia kantojaan.

Lain tai poliittisen ohjelman valmistelu käynnistyy yleensä hallituksen aloitteesta. Tekstin kirjoittaminen on virkamiesten työtä, ja sen jälkeen luonnoksia esitellään ministerille ja koko hallitukselle. Lopulta eduskunta saa hallituksen esityksen hyväksyttäväkseen.

Yhteiskunnallinen keskustelu ja erilaisten järjestöjen toiminta värittävät päätöksentekoa koko prosessin ajan. Puolueiden näkemykset heijastuvat erityisesti hallituksen ja eduskunnan päätöksiin. Hyväksynnän jälkeen lain tai ohjelman toimeenpano on virkamiesten tai hallituksen vastuulla.

Tähän yleiseen kaavaan on toki paljon poikkeuksia. Esimerkiksi lakialoitteet voivat nousta myös kansanedustajilta ja kansalaisilta. Kansanedustajien tekemistä lakialoitteista on viime vuosina kuitenkin vain muutama edennyt laiksi asti, hallituksen esityksistä suuri enemmistö.

Myös Euroopan unionissa tehtyjen päätösten noudattaminen vaatii usein lakien muokkaamista ja uusien lakien laatimista.

Päätöksenteko eduskunnassa

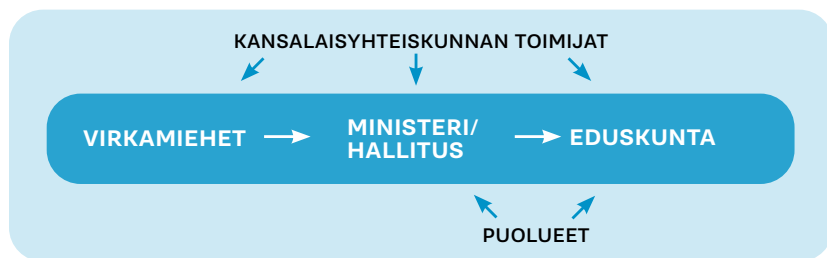
Eduskunnassa erilaisia päätöksiä käsitellään aina samojen kaavojen mukaisesti, joten käsittelyn seuraaminen ja siihen vaikuttaminen on verrattain helppoa.

Monet tärkeinä pidetyt poliittiset linjaukset tulevat eduskunnan käsiteltäviksi valtioneuvoston selontekoina.

Selonteon käsittely eduskunnassa alkaa täysistunnossa lähetekeskustelulla, jonka tavoite on evästä selonteon jatkotyöstöä. Keskustelun lopuksi tehdään puhemiesneuvoston ehdotuksen pohjalta päätös siitä, mihin valiokuntaan selonteko lähetetään ja pyydetäänkö muilta valiokunnilta lausuntoja.

Valiokuntakäsittely alkaa pian tämän jälkeen asian tuntijoiden kuulemisella, kirjallisten selvitysten hankkimisella ja muiden valiokuntien lausuntojen käsittelyllä. Periaatteessa kuultavaksi voidaan kutsua mitä vain intressitahoja, kuten kansalaisjärjestöjä, mutta käytännössä valiokunnat kuulevat monessa asiassa vain valmistelun tehneen ministeriön virkamiestä.

Valiokunta laatii mietinnön, jossa se esittää selonteon hyväksymistä tai muokkaamista, kertoo perustelunsa ja voi myös tehdä ehdotuksia (lausumia) siitä, miten hallituksen olisi meneteltävä selonteon täytäntöönpanossa. Valiokunnan jäsenellä, joka ei voi yhtyä mietintöön, on oikeus liittää mietintöön vastalause, jossa hän esittää omat perustelunsa ja päätösehdotuksensa.

Kuva 1. Poliittisten prosessien kulku.

Valiokunnan mietinnön pohjalta täysistunnossa käydään jälleen keskustelu asiasta ja äänestetään siitä, hyväksytäänkö mietintö vai joku vastalauseista, ja mitkä lausumat hyväksytään.

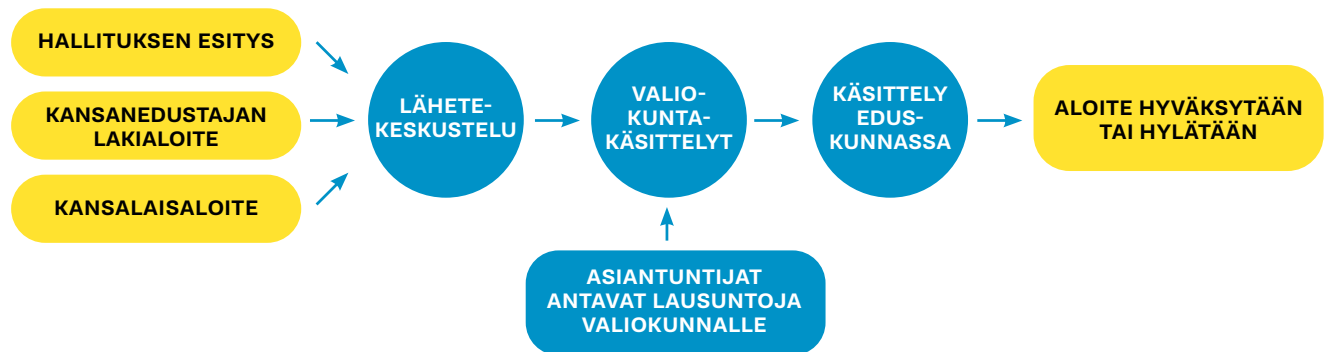
Asioiden käsittely eduskunnassa voi kestää viikosta useisiin vuosiin, asian kiireellisyydestä ja kiistanalaisuudesta riippuen. Useimpia asioita käsitellään kahdesta neljään kuukautta.

Selontekojen tavoin käsitellään myös

- kertomukset, joissa eduskunnan alaiset toimieliimet raportoivat toiminnastaan. Esimerkiksi hallitus antaa eduskunnalle vuosittain toimenpidekertomuksen, joka kattaa kaikki politiikan alat. kansainväliset sopimukset.
- lait, paitsi että keskustelu ja äänestykset jaetaan lopussa kahteen täysistuntoon. Oppositiopuolueisiin kuuluvat kansanedustajat tekevät usein muutosehdotuksia lakeihin vielä viimeisessäkin täysistuntokäsittelyssä.
- valtion vuosittainen budjetti. Budjetti lähetetään aina käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan, joka yleensä kerää lausunnot kaikilta muilta valiokunnilta.

Monia asioita käsitellään selontekoa kevyemmän prosessin kautta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista ja Euroopan unionissa valmisteltavista asioista hallitus tekee usein kirjelmiä, joita yleensä käsitellään vain ulkoasiain- tai suuressa valiokunnassa. Kansainvälisiin kokouksiin lähtevät ministerit käyvät myös vain yhden valiokunnan evästettävänä.

Ajankohtaisiin asioihin hallitus joskus kuulee eduskunnan näkemyksiä niin kutsutun pääministerin ilmoituksen avulla. Silloin pääministeri vain esittelee asian eduskunnan täysistunnolle, ja asiasta keskustellaan saman tien.

Kuva 2. Lakien käsittely eduskunnassa. Selonteot, ministeriöiden vuosittaiset toimintakertomukset ja kansainväliset sopimukset käsitellään lähes samalla tavalla.

Järjestöt pyrkivät vaikuttamaan rahoitus-
neuvotteluihin Säätytalon edessä vuonna 2019.

4. Päätöksentekoon vaikuttaminen

Suomen politiikka syntyy pääosin hallituksen ja eduskunnan 200 kansanedustajan käsissä. Taustalla vaikuttavat puolueet ja virkamiehistö. Tässä kappaleessa tarkastellaan valtion päätöksentekojärjestelmään kuuluvia toimijoita sekä tarjotaan vinkkejä päätöksentekoon vaikuttamiseen.

Yksi vaikuttamistyön taitolajeista on toiminnan kohdentaminen juuri niihin päätöksentekijöihin, jotka ovat kulloisenkin päätöksen kannalta keskeisimpiä.

Hallitus

Hallitus laatii hallitusohjelman ja budjettikehykset. Hallitus myös valmistelelee valtion poliittiset linjaukset, budjetit ja lait ennen kuin ne esitellään eduskunnalle. Lisäksi hallitus vastaa politiikan toimenpanosta ja talousarvion täytäntöönpanosta. Päävastuu hallitusasioiden hoitamisesta on valtioneuvostolla. Ainoastaan ulko- ja turvallisuuspolitiikassa myös presidentillä on roolinsa politiikan toimeenpanossa. EU-politiikkakin on liki kokonaan presidentin toimivallan ulkopuolella.

Hallitus tekee päätöksiä viikoittain valtioneuvoston yleisistunnossa, tasavallan presidentin esittelyssä, ministerivaliokunnissa sekä -työryhmissä ja keskustelee ajankohtaisista kysymyksistä tarvittaessa epävirallisesti niin kutsutuissa iltakouluissa. Lisäksi ministerit johtavat ministeriöiden työtä ja toimivat yleensä myös kansanedustajina.

Ministerien aikataulut ovat niin kiireisiä, että harvoille vaikuttajatahoille tarjoutuu kovin usein mahdollisuuksia suoraan kanssakäymiseen heidän kanssaan. Vaikuttamismahdollisuudet riippuvat paitsi järjestösi asemasta

myös asiiasi ajankohtaisuudesta.

Asiasta vastaavalta ministeriltä voit pyytää tapaamista milloin vain aihe on poliittisesti ajankohtainen, eli esimerkiksi kun laaditaan hallituksen ohjelmaa tai kantaa EU-kokoukseen. Voit myös esittää tapaamispyynnön yhdessä muiden samanmielisten järjestöjen kanssa.

Ministerien erityisavustajatkin ovat vaikutusvaltaisia toimijoita. Ministereillä on lähes aina vähintään yksi erityisavustaja, joka työskentelee ministerin kanssa läheisesti. Erityisavustaja on usein puolueen jäsen ja ministerille entuudestaan tuttu. Erityisavustajien kautta voi välittää tietoa ja näkemyksiä ministerille. Erityisesti jos pyrit vaikuttamaan kirjallisiin linjauksiin, voi tapaaminen, puhelinkeskustelu tai viestinvaihto erityisavustajien kanssa olla tehokkaampaakin vaikuttamista kuin ministerin tapaaminen. Avustajilta voi myös saada tietoa ajankohtaisista ja tulevista vaikuttamisen paikoista.

Vaikka tapaaminen ministerin kanssa ei järjestyisi, on omien näkökulmien saattaminen ministerin tietoon täysin mahdollista. Kansanedustajien esittämät kysymykset, keskustelut eduskunnassa, ministerien kutsuminen tilaisuuksiin tai useamman järjestön yhteiset tempaukset ovat hyviä tapoja nostaa pääviestisi ministerin tietoisuuteen.

Valiokunnat ja työryhmät

Valtioneuvostolla on neljä lakisääteistä ministerivaliokuntaa: raha-asiain-, talouspoliittinen, EU- sekä ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta. Valiokunnat kokoontuvat viikoittain käsittelemään ajankohtaisia kysymyksiä. Puheenjohtajana toimii pääministeri, mutta

muut jäsenet vaihtelevat valiokunnasta toiseen.

Valtioneuvostolla on myös useita ministerityöryhmiä. Ministerityöryhmät valmistelevat hallituksen ohjelmia ja seuraavat niiden toimeenpanoa. Ryhmät myös sovittelevat yhteen hallituksen eri linjauksia ja pyrkivät ehkäisemään ristiriitoja. Lisätietoa ministerivaliokuntien ja -työryhmien kokoonpanosta ja päätöksistä löytyy [valtioneuvoston verkkosivuilta](#).

Useampikin ministeri saattaa olla kiinnostunut saamaan lisätietoa asiasta, joka on tulossa ministerivaliokunnan käsittelyyn. Valiokunnissa käsitellään poliittisesti merkittäviä päätöksiä, kuten hallituksen poliittisia ohjelmia, ennen niiden hyväksymistä. Esimerkiksi lyhyt sähköposti ja soitto erityisavustajalle muutamaa päivää ennen kokousta voi olla hyvä tapa vaikuttaa ministerivaliokunnan käsittelyyn.

Ministereistä keskeisimmissä rooleissa ovat pääministeri ja valtiovarainministeri. Valtiovarainministeriöllä on varsin paljon valtaa, koska sen vastuulle kuuluu niin talousennusteiden laatiminen, kansanedustajien perehdyttäminen kuin muiden ministeriöiden budjettiesitysten muokkaaminen ja kokoaminen kehysten ja budjettien valmistelussa.

Järjestöjen yhteinen Haitalliset tuet -tempaus Säätövaliokunnalla 14.5.2019. Hallitustunnustelija Antti Rinnettä esittävä aktivisti punnitsee, pitäisikö rahat laittaa ilmastotekoihin vai vessapaperiin. Kuva: Tuomas Tiainen, Fingo

VALTAPUNTARI: HALLITUS

- + hallituksen valta on lisääntynyt, kun ilman eduskuntaa laadittavien hallitusohjelman sekä budjettikehysten merkitys on kasvanut
 - + hallitus laatii ohjelmia eri politiikkakokonaisuuksille eduskuntaa kuullen (selonteot) tai jopa kuulematta (periaatepäätökset, kuten kehityspoliittinen ohjelma)
 - + hallitus edustaa Suomea kansainvälisissä kokouksissa
 - + ministerien erityisavustajat ovat usein asiantuntevia ja varsin vaikutusvaltaisia
- +/- ministerin valta-asema ministeriössä riippuu hänen persoonallisuudestaan – toiset vaikuttavat virkamiesten toimintaan paljon muita laajemmin ja tarkemmin
 - +/- ministeriryhmiä on hallituksen kokoonpanosta riippuen eri kokoisia, ja niiden vaikutusvalta vaihtelee koon sekä ministerien välisen salkkujaon mukaisesti
 - ministerien mahdollisuudet vaikuttaa toistensa päätöksiin ovat vähentyneet, kun työnjako on 1990-luvun puolivälistä alkaen vahvistunut
 - ministerit ovat hyvin kiireisiä
 - harva ministeri tuntee hallinnonalaansa yksityiskohtaisesti, erityisesti hallituskauden alussa
 - avoimuus, jolla päätöksistä ja niiden perusteista tiedotetaan, vaihtelee ministeriöiden ja ministerien välillä paljon

VAIKUTTAMISEN PAIKKA:

Hallituksen puoliväliarvio

Järjestöjen kannattaa seurata, kuinka hallitus toteuttaa hallitusohjelmassa tekemiään sitoumuksia ja edistää muutoin esimerkiksi kehitys- tai ilmastopoliittisia tavoitteita. Esimerkiksi Fingo ja aiemmin Kepa ovat arvioineet hallituksen toimia hallituskauden puolivälissä. Tällaiset temaattiset arviot ovat tilaisuus nostaa järjestön tavoitteita keskusteluun ja kirittää hallitusta lisätoimiin. Arvio saa olla kriittinen, mutta sen pitää olla hyvin perusteltu. Pienistäkin edistysaskeleista kannattaa muistaa kiittää. Arviossa kannattaa myös esittää selkeitä suosituksia siitä, kuinka hallitus voi edistää tavoitteita kautensa toisella puoliskolla.

VAIKUTTAMISEN PAIKKA:

Kansanedustajat avuksi hallituksen haastamisessa

Voit nostaa järjestöllesi tärkeitä teemoja hallituksen agendalle kannustamalla kansanedustajaa tekemään keskustelualoitteen tai suullisen tai kirjallisen kysymyksen.

Eduskunta kutsuu muutaman kerran vuodessa jonkun ministerin keskustelemaan valitsemastaan ajankohtaisesta aiheesta täysistunnossa. Tällaisen ajankohtaiskeskustelun aihetta voi milloin vain ehdottaa kuka tahansa kansanedustaja yksin tai ryhmänä.

Voit siis ehdottaa tutulle kansanedustajalle, että hän tekisi aloitteen sinua kiinnostavasta keskusteluaiheesta. Tehdyt keskustelualoitteet julkaistaan [eduskunnan verkkosivulla](#), joten voit katsoa sieltä mallia.

Vain pieni osa keskustelualoitteista johtaa ajankohtaiskeskusteluun. Päätöksen keskustelun järjestämisestä tai aloitteen raukeamisesta tekee puhemiesneuvosto. Selkeitä kriteereitä, jonka mukaan päätös tehdään, ei ole, eikä esimerkiksi keskustelualoitteen allekirjoittaneiden kansanedustajien lukumäärä suoraan määritä päätöstä.

Kansanedustajia voi myös kannustaa tekemään suullisen tai kirjallisen kysymyksen. Kansanedustajat voivat esittää yhden minuutin pituisia kysymyksiä täysistunnossa joka torstai kello 16, ja läsnä olevat ministerit vastaavat saman tien.

Yksityiskohtaisia kysymyksiä ei toimiteta ministereille etukäteen, joten nippelitietoa ei kyselytunneilla kannata tivata. Torstain täysistuntojen pöytäkirjoista, jotka löytyvät [eduskunnan verkkosivuilta](#), saa käsityksen keskustelun tasosta.

Jos saat useamman kansanedustajan eri puolueista kiinnostumaan samasta aiheesta, keskustelu on vilkkaampaa ja puhemies voi antaa sen jatkua pidempään. Kansanedustajat voivat myös ehdottaa puhemiehelle, että aihe käsitellään heti kyselytunnin alussa. Paria ensimmäistä aihetta käsitellään aina pisimpään.

Voit myös rohkaista kansanedustajaa tekemään ministerille kirjallisen kysymyksen. Kirjallisesti voi esittää hyvinkin monitahoisia kysymyksiä, koska kysymyksen ja vastauksen pituutta ei ole rajattu. Vastauksen tietenkin kirjoittavat ministeriön virkamiehet, mutta ministeri kuitenkin kuulee kysymyksestä.

Kirjallisella kysymyksellä voi siis pyrkiä paitsi korostamaan asian tärkeyttä ministerille ja virkamiehille, myös saamaan tietoa, jota ministeriö ei muuten ole julkistanut. Kysyjä voi myös kerätä kirjalliseen kysymykseen muiden kansanedustajien allekirjoituksia. Ministerin pitää toimittaa vastaus eduskuntaan 21 päivän kuluessa kysymyksen jättämisestä.

Eduskunta

Eduskunnalla on kuusi keskeistä tehtävää:

1. Lakiehdotukset käsitellään ja hyväksytään eduskunnan täysistunnossa. Eduskunta myös hyväksyy Suomea koskevat kansainväliset sopimukset.
2. Vuosittaista talousarviota eli valtion budjettia käsitellään eduskunnassa aina koko syysistuntokauden ajan syyskuusta joulukuuhun.
3. Eduskunta valvoo hallituksen ja hallinnon toimintaa. Hallituksella tulee olla eduskunnan enemmis-

tön luottamus, ja hallitus voi kaatua, jos enemmistö kansanedustajista ei äänestä esimerkiksi hallituksen tiedonantojen tai opposition esittämien välikysymysten yhteydessä tukevansa hallitusta.

4. EU-asioissa Suomen eduskunnalla on vahvempi rooli kuin parlamenteilla monessa muussa unionin jäsenmaassa. Yleensä eduskunta päättää, mitä kantoja Suomen hallituksen tulee ajaa Euroopan unionin neuvoston kokouksissa.
5. Kansanedustajat toimivat lukuisissa kansainvälisissä järjestöissä ja osallistuvat parlamenttien väliseen yhteistyöhön.
6. Eduskunta käsittelee ja hyväksyy kansalaisaloitteet.

Kansanedustajat tekevät päätöksiä sekä täysistunnoissa että valiokunnissa. Täysistunnot ovat ”suuren salin kokouksia”, joihin kaikki kansanedustajat voivat osallistua. Täysistuntoja pidetään yleensä neljä kertaa viikossa.

Täysistuntojen keskustelua voi seurata paikan päällä tai verkon kautta eduskunnan sivuilta. Keskeisimmät täysistunnot, kuten suulliset kyselytunnit, nähdään myös Yleisradion suorana lähetyksenä televisiossa.

Kansanedustajat ovat yleensä kiinnostuneita äänestäjien näkemyksistä, joten heihin on helppo saada yhteys. Sähköpostiosoitteet ja puhelinnumerot jokaiselle kansanedustajalle sekä eduskunnan virkamiehille löytyvät [eduskunnan verkkosivulta](#). Kansanedustajat vastaavat henkilökohtaisiin viesteihin lähes aina.

Vaikuttamistyössä kannattaa kuitenkin ottaa kaikin tavoin huomioon, että kansanedustajat joutuvat päivittäin tekemään päätöksiä kuin liukuhihnalta, ja heillä on usein kova kiire. Suositusten tulee olla selkeitä ja konkreettisia ja perustelujen kansantajuisia. Tarinointia kannattaa välttää.

Kansanedustajien avustajien roolit vaihtelevat yksilöstä toiseen. Joka tapauksessa avustajilla on valta valita, mitkä postit he vievät päämiehelleen asti. Monet avustajat myös kirjoittavat päämiehelleen puheita, lehtiartikkeleita sekä kannanottoja ja vaikuttavat aktiivisesti puolueensa linjauksiin.

TERVEISIÄ
PÄÄTTÄJILLE:
NYT TEILLÄ.

Valiokunnat

Lähes kaikkia eduskunnan päätöksiä valmistellaan ja suurta osaa asioista myös käsitellään ainoastaan valiokunnissa eikä lainkaan täysistunnossa.

Pääsääntöisesti jokainen valiokunta käsittelee sitä vastaavan ministeriön hallinnonalaan kuuluvia asioita. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelee sosiaali- ja terveysministeriön, sivistysvaliokunta opetus- ja kulttuuriministeriön ja hallintovaliokunta sisäministeriön asioita. Suuri valiokunta käsittelee EU-asioita.

Valiokuntien jäsenet heijastelevat eduskunnan voima-suhteita ja edustajien kiinnostuksenkohteita. Puhheenjohtajalla on erityistä vaikutusvaltaa. Valiokuntien puheenjohtajat ja jäsenet on listattu eduskunnan verkkosivuilla. Myös valiokuntien sihteerinä toimivilla valiokuntaneuvoksilla on valtaa. He esimerkiksi luonnostelevat valiokuntien mietinnöt ja lausunnot.

Valiokuntien kokoukset käydään suljetuin ovin, mutta valiokuntien mietinnöt, lausunnot ja päätöspöytäkirjat löytyvät [eduskunnan verkkosivuilta](#). Joskus valiokunnat järjestävät avoimia kuulemisia. Joistakin päätöksistä kirjoitetaan myös tiedotteita eduskunnan verkkosivujen etusivulle.

VAIKUTTAMISEN PAIKKA:

Kuultavaksi valiokuntaan

Asioiden käsittely eduskunnan valiokunnissa alkaa asiantuntijoiden kirjallisten ja suullisten lausuntojen käsittelyllä. Usein valiokunnat käsittelevät vain asiaa valmistelleen ministeriön lausuntoa, mutta laajoissa lainsäädäntöhankkeissa lausuntoja pyydetään kymmeniltä sidosryhmiltä. Tunnetuimmat kansalaisjärjestöt saavatkin lausuntopyyntöjä useamman kerran vuodessa.

Voit itsekkin pyytää mahdollisuutta lausunnon antamiseen, jos edustat asiantuntijajärjestöä ja tiedät valiokunnan käsittelevän itsellesi tärkeää asiaa lähiviikkojen aikana. Monet kansanedustajat ovat kiireistään huolimatta tyytyväisiä, jos saavat päätöstensä taustalle tietoa useammasta näkökulmasta.

Eduskunnassa on 17 valiokuntaa

- Hallintovaliokunta
- Lakivaliokunta
- Liikenne- ja viestintävaliokunta
- Maa- ja metsätalousvaliokunta
- Perustuslakivaliokunta
- Puolustusvaliokunta
- Sivistysvaliokunta
- Sosiaali- ja terveysvaliokunta
- Suuri valiokunta
- Talousvaliokunta
- Tarkastusvaliokunta
- Tiedusteluvalvontavalio-kunta
- Tulevaisuusvaliokunta
- Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
- Ulkoasiainvaliokunta
- Valtiovarainvaliokunta
- Ympäristövaliokunta

Käytännössä voit esittää pyynnön puhelimesta valiokunnan sihteeristöön kuuluvalla valiokuntaneuvokselle. Voit myös esittää pyynnön kenelle tahansa valiokunnan jäsenelle. Valiokunta päättää itse keiltä asiantuntijoilta se pyytää lausunnon.

Kirjallisen lausunnon antamiseen on melko helppo saada lupa. Kirjallinen lausunto pitää toimittaa valiokunnan sihteeristölle annettuun määräaikaan mennessä.

Tärkeintä lausunnossa on selkeys; kansanedustajat pikalukevat päivittäin kymmeniä kannanottoja. Tee kolmesta viiteen pääsuositusta, numeroi ja lihavoivat ne lausunnosasi ja perustele ne ilman kikkailuja tai tarinoita.

Suurempi vaikutus lausunnollasi on, jos pääset myös esittelemään sen valiokunnalle suullisesti eli kuultavaksi valiokunnan kokoukseen. Suullisessa lausunnossa kannattaa esittää samat pääsuositukset kuin paperissasi.

Suulliseen alustukseen annetaan yleensä aikaa noin viisi minuuttia, jonka jälkeen kansanedustajat saavat esittää kysymyksiä.

Jos pääset kuultavaksi, muista tarkistaa, onko valiokunta kutsunut muitakin. Kaikki asiantuntijat pyydetään sisään samaan aikaan, alustukset esitetään peräkkäin ja kysymykset kohdistetaan yleensä kaikille. Jos kuultavana on muita kansalaisjärjestöjä, viesteistä kannattaa keskustella etukäteen.

Valiokuntaan kuultavaksi halutessaan pitää olla valmis toimimaan lyhyellä varoitusaikalla, koska mahdollisuus saattaa avautua viime hetkellä. On oleellista seurata järjestölleen tärkeiden asioiden käsittelyaikatauluja tarkasti valiokunnan nettisivuilta tai kysellä niistä ministeriöiden virkamiehiltä, ettei käsittely pääse hujautamaan ohi.

Valiokuntakäsittely päättyy siihen, että valiokunnan sihteeristö laatii luonnoksen mietinnöstä tai lausunnosta, valiokunnan jäsenet keskustelevat ja lopulta hyväksyvät tekstin, tarvittaessa äänestäen.

Eduskuntaryhmät

Kansanedustajantyö on oman puolueen eduskuntaryhmän jäsenenä toimimista. Eduskuntaryhmien kokouksissa keskustellaan ajankohtaisista kysymyksistä ja voidaan sopia ryhmän kannoista. Ryhmät pyrkivät yleensä yksimieliseen päätöksentekoon, mutta äänestävät tarvittaessa.

Eduskuntaryhmän työtä ohjaa puheenjohtajisto, jonka tehtävänä on muun muassa neuvotella kysymyksistä muiden eduskuntaryhmien kanssa.

Suuremmilla eduskuntaryhmillä toimii lisäksi valiokuntaryhmiä, joissa valmistellaan ryhmän kantoja asianomaisen valiokunnan käsittelyssä oleviin asioihin. Eduskuntaryhmillä on myös tapana nimetä tietystä poliittikanalasta vastaavia kansanedustajia. Esimerkiksi kehityspolitiikan seurannan on lähes jokainen eduskuntaryhmä nimennyt yhden edustajansa päävastuulle.

Työtä valmistellaan ryhmäkanslioissa, joissa työskentelee kahdesta kahteentoista työntekijää. Kanslioista saa lisätietoa ryhmän työstä ja näkemyksistä.

Kehityspolitiikassa toimivia yhteistoimintaryhmiä

- **Gloaaliryhmä:** laajentaa eduskunnassa käytävää kansainvälispoliittista keskustelua sekä toimii yhdyssiteenä kansanedustajien ja kansainvälisten kysymysten piirissä toimivien kansalaisjärjestöjen välillä.
- **Ihmisoikeusverkosto:** toimii tiedonvälityks- ja toimintaverkostona ihmisoikeuksien edistämiseksi muun muassa järjestämällä asiantuntijavierailuja ja seminaareja muiden ihmisoikeustoimijoiden kanssa ja ottamalla kantaa ihmisoikeuskysymyksiin Suomessa ja maailmalla.
- **Rauhanvälitysverkosto:** tavoitteena on vahvistaa kansanedustajien osaamista rauhanvälityksestä sekä vahvistaa kansanedustajien rauhanvälitystyön näkyvyyttä sekä eduskunnan sisällä että sen ulkopuolella.
- **YK:n ystävät -ryhmä:** toimii yhteistyössä Suomen YK-liiton kanssa ja YK-liiton edustaja toimii ryhmän sihteerinä.

Yhteistoimintaryhmät

Eduskunnassa toimii myös yhteistoimintaryhmiä, joilla ei ole virallista päätösvaltaa. Ryhmät pyrkivät lisäämään aihepiirinsä näkyvyyttä ja painoarvoa eduskunnassa ja niihin voi liittyä kuka tahansa kansanedustaja. Ryhmät ja verkostot ovat järjestöille keino tunnistaa ja tavoittaa niille tärkeitä teemoista kiinnostuneet kansanedustajat. Järjestöt voivat ehdottaa ryhmille yhteisten tilaisuuksien järjestämistä tai pyytää päästä alustamaan ryhmän kokoukseen. Kansanedustajia voi myös kannustaa perustamaan uuden ryhmän.

VAIKUTTAMISEN PAIKKA:

Suhteiden luominen kansanedustajiin

Eduskuntaan valitaan neljän vuoden välein 200 kansanedustajaa. Jokaiseen heistä on mahdollonta luoda suhteita, joten kannattaa ottaa selvää, ketkä ovat omien tavoitteiden kannalta keskeiset edustajat. Usein tämä määräytyy valiokuntajäsenyyksien perusteella. Myös eduskuntaryhmien puheenjohtajat ovat erityisen vaikutusvaltaisia kansanedustajia. Järjestön ajama asia saattaa olla myös erityisen lähellä tietyn kansanedustajan sydäntä.

Kansanedustajat ovat kiireisiä, joten on olennaista olla avuksi heille. Tämä tapahtuu parhaiten tarjoamalla oikea-aikaista ja todenmukaista tietoa, joka on relevanttia päätöksenteon kannalta. Järjestön työn kannalta keskeisiksi arvioituihin kansanedustajiin ja heidän avustajiinsa kannattaa pitää säännöllisesti yhteyttä. Tämä voi tarkoittaa

esimerkiksi keskeisten näkemysten ja faktojen lähettämistä täysistuntokeskustelun edellä.

Tärkeitä kansanedustajia kannattaa myös tavata säännöllisesti. Tapaaminen järjestyy yleensä ottamalla sähköpostitse yhteyttä kansanedustajaan ja tämän avustajaan. Tapaamispyynnössä tulee esitellä sen lähettäjä sekä ehdotetun tapaamisen aihe. Tapaaminen järjestyy varmimmin, jos se liittyy aiheeseen, joka on edustajalle ajankohtainen esimerkiksi tulevan valiokuntakäsittelyn vuoksi. Jos vastausta ei kuulu, kannattaa soittaa edustajan avustajalle. Muista aina kohtelias ja kunnioittava viestintä sekä edustajien että heidän avustajiensa kanssa.

Poliitikot saavat osakseen arvostelua mutta harvoin kiitosta. Jos vaikuttamistyö tuottaa tulosta ja kansanedustaja pitää tavoitteitasi esillä, muista kiittää siitä.

VALTAPUNTARI: EDUSKUNTA

- + kansanedustajat ovat kiinnostuneita äänestäjien yhteydenotoista
- + eduskunnan valiokunnilla on oikeus pyytää käsiteltäväkseen mikä vain valtionhallinnon kysymys
- + kansanedustajien avustajat ehdivät tavata sidosryhmiä ja voivat esitellä asioita kansanedustajille ja puolueille
- + kansanedustajat ovat usein aktiivisia sosiaalisessa mediassa ja voivat vaikuttaa puolueensa sisällä
- + eduskunnan päätöksentekoa on helppo seurata netissä
- eduskunta ei voi vaikuttaa hallitusohjelmaan, valtioneuvoston kehyksiin tai valtioneuvoston periaatepäätöksiin hyväksytyihin poliittisiin ohjelmiin
- politiikan toimeenpanoon vaikuttaminen on kansanedustajille usein vaikeaa
- puoluekuri rajoittaa eduskunnan keskustelua ja päätöksiä
- valiokuntakousten asialistat ovat pitkiä, ja enemmistö asioista hyväksytään vähin keskusteluin
- kansanedustajien asema vaihtelee myös sen mukaan, onko kyseinen puolue oppositiossa vai hallituksessa
- eduskunnan hyväksyttäväksi tuodaan usein yksityiskohtia. Esimerkiksi kehityspolitiikkaa käsitellään kokonaisuutena vain, kun ulkoasiainvaliokunta käsittelee ulkoministeriön vuosittaista kertomusta kehityspolitiikasta

Henkilökohtainen tapaaminen

Henkilökohtainen tapaaminen päättäjän kanssa on lobbauksen kuningasmuoto: sinulla on mahdollisuus vaihtaa ajatuksia suoraan päättäjän kanssa, oppia lisää hänen näkemyksistään ja vastata saman tien häntä askarruttaviin kysymyksiin. Tapaamiseen kannattaakin valmistautua kunnolla.

Tapaamispyyntö kannattaa esittää sähköpostilla, kerroen lyhyesti, mistä haluaisit keskustella, miksi se on ajankohtaista ja mihin kysymyksiin haluaisit tarkemmin kiinnittää päättäjän huomion. Kansanedustajan kanssa on helpompaa saada tapaaminen kuin ministerin.

Tapaamiset ovat usein melko lyhyitä, 15 minuuttia puoleen tuntiin. Omat pääviestit ja -suositukset on siis hyvä muotoilla ytimekkääseen muotoon jo ennen tapaamista.

Kahdenkeskisessä tapaamisessa viestiä kannattaa räätälöidä kuulijan mukaan. Omista arvoista ei pidä tinkiä, mutta hyvän maun rajoissa on fiksua näyttää keskustelukumppanille, kuinka ajettava asia sopii hänen omiin tavoitteisiinsa ja puolueensa imagoon.

Viestin räätälöintiä varten kannattaa tutustua päättäjän puolueen näkemyksiin aiheesta ja mahdollisuuksien mukaan myös päättäjän omiin kannanottoihin, blogikirjoituksiin tai kolumneihin, jotka liittyvät aiheeseen.

Myöspäättäjän kotipaikkakuntajavaliokuntajäsenyydet voivat määrittää hänen painopisteitään ja valta-asemaansa. Vaikutusvaltaisimpia kansanedustajia ovat eduskuntaryhmien ja valiokuntien puheenjohtajat.

Kansanedustajia voi myös pyrkiä tapaamaan pienissä ryhmissä: voit esimerkiksi järjestää jonkun kansanedustajan kanssa aamukahvit eduskunnan kahvioon pienelle edustajaryhmälle. Jos aiheesi on erittäin ajankohtainen, voit kysyä eduskuntaryhmien ryhmäkanslioilta, olisiko sinun mahdollista päästä pitämään alustus puolueen valiokuntaryhmälle tai jopa ryhmäkokoukseen, johon osallistuvat kaikki puolueen kansanedustajat. Joskus kannattaa kutsua koolle eri puolueiden päättäjiä, jotka ovat osoittaneet kiinnostusta järjestön tavoitetta kohtaan.

Tapaamisen jälkeen on tärkeää lähettää perään kiitokset sekä lupaamasi lisämateriaalit.

Kansalaisaloite

Yksi tai useampi Suomen äänioikeutettu kansalainen on vuonna 2012 voimaan tulleen kansalaisaloitelain myötä voinut tehdä kansalaisaloitteita eduskunnan käsiteltäväksi. Muodoltaan kansalaisaloite voi olla valmis lakiehdotus, ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä tai ehdotus jo voimassaolevan lain kumoamisesta tai muutamisesta. Jotta kansalaisaloite toimitetaan eduskunnan käsittelyyn, se tarvitsee taakseen 50 000 äänioikeutetun kansalaisen kannatuksen. Allekirjoitukset on kerättävä kuuden kuukauden sisällä.

Tarvittavan kannatuksen saaneista kansalaisaloitteista harva päätyy laiksi asti. Kaikki eduskuntaan edenneet kansalaisaloitteet sekä ajantasaiset käsittelytiedot löytyvät [eduskunnan verkkosivuilta](#). Ensimmäisenä eduskunta hyväksyi tasa-arvoista avioliittoa ajaneen kansalaisaloitteen. Sen takana oli laaja ja näkyvä Tahdon2013-kampanja. Kansalaisaloitteen jättämisestä kului yli vuosi siihen, että eduskunta hyväksyi lakimuutoksen. Lainsäädäntöön vaikuttaminen kansalaisaloitteen kautta vaatiikin tuekseen kampanjan, jonka avulla kansalaiset saadaan osallistumaan sekä pitkäjänteisyyttä jatkaa vaikuttamista eduskuntakäsittelyn ajan. Jos aloite saa vaadittavat allekirjoitukset ja etenee eduskunnan käsittelyyn, yhteydenpito päättäjiin on tärkeää heidän tukensa saavuttamiseksi.

Vaikka kansalaisaloitetta ei lopulta hyväksyttäisi eduskunnassa, se voi olla keino kiinnittää kansalaisten ja päättäjien huomio tärkeään asiaan. Onnistuneen aloitteen avulla voidaan nostaa keskusteluun kesken vaalikauden asioita, joita ei ole kirjattu hallitusohjelmaan. Järjestön kannattaa kuitenkin miettiä huolellisesti, onko kansalaisaloite paras tapa saavuttaa tavoite, onko ajoitus sille suotuisa ja mitä resursseja menestyksekkäas kansalaisaloitekampanja vaatisi. Yhdistys ei voi laittaa kansalaisaloitetta vireille, vaan sen on tehtävä yksityishenkilö.

Järjestöt tapaamassa vaaliehdokkaita ja äänestäjiä ennen eduskuntavaaleja vuonna 2019.

Puolueet

Valtakunnallisessa politiikassa kaiken takana ovat puolueet. Puolueet ovat periaatteessa linkki kansalaisyhteiskunnan ja valtion välillä, ja moni niistä on syntynyt laajan kansalaisliikkeen pohjalta. Puolueiden jäsenmäärät ovat kuitenkin viime vuosikymmeninä laskeneet.

Puolueiden sisäiset keskustelut ovat ministereille ja kansanedustajille tärkeitä, sillä niissä he testaavat ja muokkaavat omia näkemyksiään. Puolueiden taustaselvitykset ja linjaukset myös lisäävät poliitikkojen tietoja ja kannanottojen keskinäistä johdonmukaisuutta.

Toisaalta puolueiden välinen kamppailu kannatusgallupeista ja vaaleista toiseen lyhentää politiikan aikajännettä.

Kussakin puolueessa ylin päättävä elin on puoluekokous. Puoluekokousten välillä ylintä päätäntävaltaa käyttää puoluekokouksen valitsema puoluevaltuusto, joka koontuu yleensä kaksi kertaa vuodessa. Toimintaa johtaa puoluehallitus. Työtä valmistelevat puolueoimiston työntekijät.

Lisätietoa puolueiden organisaatioista löytyy helposti kunkin puolueen omilta verkkosivuilta.

VAIKUTTAMISEN PAIKKA:

Puolueet tutuiksi

Puolueiden kannat muodostetaan puoluekokouksissa ja niiden välissä puoluevaltuustossa. Eri puolueiden rakenteet ja päätöksentekotavat vaihtelevat hieman. Puoluekokoukset ovat hyvä tilaisuus tavata poliitikkoja, tausta-vaikuttajia ja puolueiden kenttäväkeä. Niissä saa myös tuntumaa puolueen sisäisiin linjaeroihin ja nouseviin puoluevaikuttajiin.

Puolueissa on vaikutusvaltaisia taustahenkilöitä, jotka eivät näy julkisuudessa. Voit ottaa suoraan yhteyttä puolueoimistoihin, eduskuntaryhmien kanslioihin tai puolueiden ohjelmatyöryhmiin ja pyrkiä vaikuttamaan samoihin prosesseihin, joita on käsitelty yllä: puoluejohdon ulostuloihin, ohjelmiin, kannanottoihin ja puolueko-kusaloitteisiin.

Puolueiden nuorisojärjestöt kannattaa myös huomioida vaikuttamistyössä, sillä niissä toimivat tulevaisuuden päättäjät. Nuorisojärjestöjen puheenjohtajat ovat usein kiinnostuneita järjestöjen viesteistä, ja heidät on helpompi tavoittaa kuin vaikkapa kansanedustajat.

VALTAPUNTARI: PUOLUEET

- + puolueiden linjaukset ohjaavat ministereiden ja kansanedustajien kannanottoja isoimmissa kysymyksissä
- + puolueet tekevät ohjelmatyössään laajoja periaatteellisia linjauksia, jotka ovat vakaampia ja usein keskenään johdonmukaisempia kuin hallituksen ja eduskunnan asiakohtaiset kannat
- +/- puolueen vaikutusvalta riippuu sen eduskuntaryhmän koosta ja siitä, onko se hallituksessa vai oppositiossa
- +/- puolueoimistojen työntekijöiden valta-asema riippuu pitkälti heidän henkilökohtaisista ominaisuuksistaan
- puolueet tarttuvat herkemmin kysymyksiin, joilla ne arvioivat olevan eniten vaikutusta kannatusgallupeihin ja seuraaviin vaaleihin
- puolueorganisaatiot eivät suoraan osallistu valtion päätöksentekoon
- eduskuntaryhmän ja muiden puolueoimijoiden yhteydet ovat monessa puolueessa melko väljät
- politiikan toimeenpanoon vaikuttaminen on puolueille vaikeaa

Tärkeimpiä linjauksia, joiden laatijoille monet kansalaisjärjestötkin lähettävät taustatietoa, ovat vaaliohjelmat. Niiden keskeisillä lupauksilla on vaikutusta vaalien jälkeisiin päätöksiin.

Puolueisiin kohdistuva vaikuttamistyö voi rauhoittaa työtahtia, koska puolueiden linjaukset pohjustavat sekä hallituksen että eduskunnan päätöksiä. Se voi myös antaa pitkän aikavälin tuloksia, koska puolueiden työntekijät ja linjaukset muuttuvat muuhun poliittiseen rumbaan nähden verkkaisesti.

Virkahenkilöt

Ministeriöiden virkahenkilöt vastaavat oman hallinnon-alansa toiminnasta ja valmistelevat hallituksen päätöksiä. He seuraavat alansa kysymyksiä tiiviisti ja ovat jatkuvassa kanssakäymisessä eri sidosryhmien kanssa. Virkahenkilöt eivät ole poliittisessa vastuussa äänestäjille, ja onkin paljon henkilöstä kiinni, kuinka tämä suhtautuu järjestöjen yhteydenottoon. Usein virkahenkilöt kuitenkin mielellään kuulevat järjestöjen näkemyksiä ja osallistuvat näiden tilaisuuksiin. Nämä ovat myös virka-

henkilöille tilaisuuksia vaihtaa ajatuksia saman teeman parissa työskentelevien kanssa.

Virkahenkilöt pysyvät tehtävissään yli hallituskausien. Pitkäjänteisen suhteen luominen keskeisiin virkahenkilöihin kannattaa. Ulkoministeriössä virkahenkilöt toki yleensä kiertävät tehtävästä toiseen muutaman vuoden välein. Heille järjestöjen asiantuntemus voi olla arvokasta, kun he tutustuvat uuteen aihealueeseen. Virkahenkilöille voi usein esittää teknisempiä ehdotuksia kuin poliitikoille, jotka eivät yleensä ole järjestön ajaman teeman asiantuntijoita. On tärkeää, että tietoa välittää virkahenkilöille oikeana hetkenä eli silloin, kun asia on virkamiesvalmistelussa tai vasta tulossa valmisteluun. Virkahenkilöiltä saa myös tietoa siitä, missä vaiheessa valmistelussa mennään.

VALTAPUNTARI: VIRKAHENKILÖT

- + korkeimmat virkahenkilöt ovat toimineet alallaan vuosikymmeniä ja tuntevat kaikki vaikuttajat. He käytännössä johtavat tai koordinoivat monien lakien ja hallituksen ohjelmien laatimista.
- + päätösten valmistelijoina ja luonnosten esittelijöinä virkahenkilöt määrittävät poliittisten keskustelujen lähtökohdan
- + virkahenkilöt ovat kiinnostuneita yksityiskohtaisistakin asiakysymyksistä
- + ministeriöt toteuttavat valtion politiikkaa, joten heillä on paljon valtaa toimeenpanossa
- virkahenkilöillä ei ole virallista päätöksentekovaltaa
- virkahenkilöt eivät ole poliittisessa vastuussa kansalaisille
- virkahenkilöt eivät voi päätöksentekoprosessissa tuoda suoraan esiin henkilökohtaisia näkemyksiään

Miten valtion päätöksenteosta saa tietoa?

Hallituksen, eduskunnan ja ministeriöiden toiminnasta on saatavilla varsin paljon tietoa. Sanomalehdissäkin kerrotaan monista poliittisista linjauksista ja tapahtumista.

Helpon tietoa saa päätöksistä, jotka on jo tehty tai tehdään varsin pian. Esimerkiksi eduskunnalle esitelty päätösehdotukset löydät kätevästi eduskunnan verkkosivujen asiahauulla.

Suurempi taitolaji on tiedon hankkiminen edessä olevista poliittisista prosesseista. Esimerkiksi eduskunnan valiokuntakokousten pääaiheista tiedotetaan vain muutama päivä etukäteen eduskunnan verkkosivujen ”Valiokuntien viikko- ja kokoussuunnitelmat” -sivulla. Joistain prosesseista kerrotaan jo aikaisemmin ministeriöiden kotisivujen uutisissa.

Kun tietoa ei löydy verkosta, kannattaa ensimmäiseksi soittaa johonkin toiseen alaa seuraavaan kansalaisjärjestöön – se on hyödyllistä myös verkostoitumisen vuoksi. Vaihtoehtoisesti voit soittaa ministeriöön. Jos et tiedä, kuka ministeriössä vastaa sinua kiinnostavan asian seurannasta, voit yksinkertaisesti kertoa ministeriön vaihteeseen, mistä asiasta haluat keskustella.

Eduskunnan aikatauluista voi tiedustella eduskuntatiedotukselta, relevantin valiokunnan sihteeristöltä tai vaikkapa tutun kansanedustajan avustajalta.

Myös EU-tason päätöksentekoa kannattaa seurata. Esimerkiksi Suomen kannat komission esityksiin tulevat virkamiesvalmistelun jälkeen eduskunnan käsiteltäviksi. Jäsenmaiden neuvotteluissa Suomen kannan välittää vastuuministeri sekä häntä tukevat virkahenkilöt. Esityksistä ja kokouksista on tietoa EU:n verkkosivuilla. Kätevimmin tietoa päätöksenteosta ja vaikuttamismahdollisuuksista saa kuitenkin kansalaisjärjestöiltä, jotka seuraavat aihetta euroopplaisella tasolla.

Järjestöt ja aktivistit nostivat teemojaan esille rahoitusneuvotteluiden aikana vuonna 2019.

SÄÄDETÄÄN
SUOMEEN
YRITYSVASTUULAKI!

RAJAT
HAKKUILLE

SUOMI IRTI
FOSSIILISISTA

#NYTONPAKKO

FOSSIILIT
POIK

5. Viestintä vaikuttamisen tukena

Päättäjien huomiota järjestön ajamaan asiaan voi kiinnittää myös tilaisuuksilla, julkaisuilla sekä nostamalla aiheita esiin mediassa.

Keskustelutilaisuus

Kansanedustajat eivät juuri ehdi tulla kuuntelemaan seminaareja. Paras tapa varmistaa kansanedustajien osallistuminen tilaisuuteen on pyytää heitä osallistumaan paneelikeskusteluun tai pitämään avaus- tai kommenttipuheenvuoro. Esimerkiksi raportin julkaisutilaisuus on oiva tapa tuoda uusi julkaisu kansanedustajien tietoisuuteen. Puhujia kannattaa kutsua poliittisen kentän eri laidoilta, jotta keskustelu on kiinnostavaa eikä tavoite leimaudu yhden puolueen asiaksi. Vaalipaneelin järjestäminen voi olla hyvä tapa herättää keskustelua järjestön hallitusohjelmatavoitteista ja saada ehdokkaita haastamaan toisiaan.

Mahdollisuudet saada paikalle muitakin kansanedustajia tai edustajien avustajia paranevat, jos seminaari pidetään eduskunnassa. Kansanedustajat voivat vartata tilaisuuksia varten eduskunnan lisärakennuksen Kansalaisinfon (enintään 50 hengen tilaisuudelle), lisärakennuksen auditorion (120 hengelle) tai päärakennuksen auditorion (111 hengelle). Tilaisuuden voi järjestää esimerkiksi yhteistyössä eduskunnassa toimivan yhteistoimintaryhmän kanssa.

Seminaarikutsulla saattaa olla vaikutusta myös niihin kansanedustajiin, jotka eivät jostain syystä pääse paikalle. Pelkkä kutsu riittää kertomaan kansanedustajalle, että aiheesta käydään keskustelua ja päättäjien toivotaan kiinnittävän asiaan huomiota. Kutsuun kannattaakin kirjoittaa otsikon lisäksi tiivis johdanto aiheeseen, vaikkapa pari ajatusta herättävää kysymystä ja ehdottomasti

lisätietoa antavan henkilön nimi ja yhteystiedot.

Ministereitä on kansanedustajia haastavampaa saada puhujiksi. Kutsu heille kannattaa lähettää hyvissä ajoin. Voit myös olla yhteydessä erityisavustajaan ja tiedustella ajankohtaa, joka mahdollisesti sopisi ministerille.

Jotta puhujiksi kutsutut päättäjät eivät kokisi hukanneensa aikaansa, paikalle on tärkeää saada yleisöä. Tilaisuutta kannattaakin markkinoida laajasti ja kutsua paikalle myös mediaa.

Julkaisu

Kysymyksestä, jonka poliittiseen käsittelyyn haluaa vaikuttaa, kannattaa tuottaa taustamateriaalia.

Kirjoittaminen tai tekstien kommentointi laittaa perehtymään asiaan ja sopimaan pääsuosituksista yhdessä kaikkien vaikuttamistyöhön osallistuvien ihmisten kesken. Hyvin kirjoitetut taustamateriaalit myös vahvistavat työsi uskottavuutta.

Pitkän julkaisun tarvetta kannattaa kuitenkin harkita kunnolla. Maailma on raporteja pullollaan, ja tiivis esite on joskus tehokkaampi tapa herättää haluamasi kysymykset kiireisten poliitikkojen mielessä. Toisissa tilanteissa kannattaa tehdä suomenkielinen tiivistelmä ulkomaisesta julkaisusta.

Materiaaleja kannattaa markkinoida esimerkiksi lähettämälle ne relevanteille kansanedustajille ja pyytämällä saatekirjeessä kahdenkeskisiä tapaamisia pääsuositusten esittelemiseksi.

Jos haluat jakaa materiaalia suurelle joukolle kansanedustajia, voit toimittaa pinon esitteitä tai julkaisuja sekä listan vastaanottajista eduskunnan jakelukeskukseen.

Tärkeintä vaikuttamistyötä varten tuotetuissa julkaisuissa on, että suositukset ovat pääkohderyhmälle

relevantteja. Esimerkiksi kansanedustajille kannattaa suositella muutosta lakiin, hallituksen ohjelmaan tai kansainväliseen sopimukseen, joka on saapumassa eduskunnan käsittelyyn. Kun edustajille käy selväksi, mihin päätöksiin suosituksesi liittyvät, vaikutusmahdollisuutesi paranevat.

Yleisempiä perusteluita ja taustatietoa kannattaa yleensä antaa uskottavuuden lisäämiseksi. Taustatieto saattaa myös vaikuttaa kansanedustajien myöhempiin päätöksiin. Lisää vinkkejä tietopohjan kokoamiseen ja tavoitteiden ilmaisemiseen löytyy Fingon [Vaikuttamisen työkirjasta](#).

Mediatyö

Mediajulkisuus lisää päättäjien kiinnostusta aihetta kohtaan. Avainasemassa ovat katsotuimmat ja luetuimmat mediat kuten televisiouutiset ja Helsingin Sanomat.

Helsingin Sanomien vieraskynä- tai mielipidepalstoille pääsee kyllä, kunhan teksti on ajankohtainen, kansantajuinen, konkreettinen ja napakka. Ajankohtaista koukua joutuu yleensä etsimään hetken aikaa – otsikon ja ingressin pitää vaikuttaa ajankohtaiselta paitsi aiheesta kiinnostuneen myös asiaan perehtymättömän lukijan silmissä.

Yksi varteenotettava kanava vaikuttamisessa ovat alueelliset sanomalehdet: kansanedustajat ovat varsin kiinnostuneita oman vaalipiirinsä äänestäjien näkemyksistä. Mielipidekirjoituksen tai uutisen saaminen läpi maakunta-, alue- tai paikallislehteen saattaa myös olla helpompaa kuin valtamedioihin. Alue- tai paikallislehtiin tosin kannattaa tarjota vain kirjoituksia tai tiedotteita, joilla on yhteys lehden jakelualueeseen. Esimerkiksi alueella järjestettävät tapahtumat voivat helpostikin saada huomiota. Myös osalla puolueista on lehti, jonka kautta voi tavoittaa puolueen kannattajia.

Kansantajuisen tekstin kirjoittamisessa ensiaskel on välttää alan erityissanastoa ja sivistyssanoja. Sopivan tyylin saavuttamiseksi voit ajatella kirjoittavasi tekstiä ystävälle tai perheenjäsenelle, joka ei erityisesti tunneta aihepiiriä. Teksti kannattaa myös luetuttaa jollakulla tällaisella tutulla ennen sen lähettämistä lehteen.

Yhtenä vaihtoehtona kannattaa harkita tekstin kirjoittamista yhdessä kansanedustajan kanssa. Tällöin edustaja sitoutuu tavoitteeseen vahvemmin ja kirjoitus saa enemmän painoarvoa. Voit myös ehdottaa, että kansanedustaja kirjoittaa aiheesta esimerkiksi blogitekstin. Kannattaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, ettei asiasta tule leimallisesti vain yhden päättäjän tai yhden puolueen tavoite.

Voit myös lähettää toimituksiin lehdistötiedotteen, jos järjestät tapahtuman, julkistat selvitykset tai laadit kannanoton, joka voisi kiinnostaa myös uutistoimittajia. Tiedote voi esimerkiksi reagoida uutiseen tai toisen tahon kannanottoon. Tiedotteessa kannattaa olla iskevä otsikko, olennaisen tiivistävä ingressi, pari lyhyttä sitaattia, uskotavaa lisätietoa ja yhteystiedot – eikä pituus saa ylittää kovin paljon yhtä A4-sivua.

Televisioon pääseminen vaatii aina hyvää tuuria ja usein myös vaivannäköä. Jos taustajärjestösi tunnetaan aktiivisuudesta ja asiantuntijuudesta, ja järjestön aihepiirissä tapahtuu, saattaa haastattelupyynnöjä uutislähetyskeskityksiin tai kutsuja aamutelevisioon tupsahdella aivan pyytämättä.

VAIKUTTAMISEN PAIKKA:

Sosiaalinen media haltuun

Sosiaalinen media tarjoaa mahdollisuuksia tavoittaa päättäjät ja voimistaa järjestöjen viestiä. Eri sosiaalisen median kanavilla on eri vahvuudet.

Monet poliitikot osallistuvat keskusteluun Twitterissä, jossa järjestöt voivat suunnata viestinsä suoraan heille. Esimerkiksi vaalilväittelyiden ja keskusteluohjelmien aikaan tviittaamalla on mahdollista tavoittaa sekä poliitikot että laajempi yleisö. Jos poliitikko esittää keskustelussa tukensa järjestölle tärkeälle asialle, tästä kannattaa kiittää Twitterissä. Poliitikot usein mielellään uudelleentviittaavat tällaisia viestejä, jolloin ne saavuttavat vielä laajempaa näkyvyyttä.

Instagramin kautta järjestö voi kannustaa seuraajiaan kontaktoimaan päättäjiä. Näin viesti tavoittaa useammat

ja saa lisää painoarvoa siitä, että sen välittävät äänestäjät. Facebookissa voit jakaa tuottamaasi sisältöä, kuten videoita ja julkaisuja sekä markkinoida tilaisuuksia.

Vaikuttamistyöllä myrskyn silmään?

Politiikassa on erilaisia intressejä, ja joskus järjestöjen ajamat tavoitteet herättävät voimakkaita tunteita. Järjestöjä saatetaan kritisoida esimerkiksi liiasta poliittisuudesta tai mandaattinsa ylittämisestä. Vaikuttaminen on kuitenkin väistämättä poliittista toimintaa, ja vain järjestö itse voi määritellä oman mandaattinsa rajat. Ihmisoikeuksien edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen ja ilmastonmuutoksen torjuminen ovat kansalaisyhteiskunnalle keskeisiä tavoitteita. Ne eivät onnistu ilman muutoksia politiikassa. Näillä muutoksilla on aina myös vastustajansa, joista osa mielellään näkisi järjestöjen keskittyvän hyväntekeväisyyteen.

Julkinen kritiikki järjestöjen ajamia tavoitteita kohtaan voi herättää pelkoa lahjoittajien tai julkisen rahoituksen vähenemisestä. Näitä huolia voi vähentää monen järjestön asettuminen yhteisen tavoitteen tai kampanjan taakse. Jos kritiikkiä nousee, se ei kohdistu niin helposti yksittäiseen järjestöön. Kattojärjestöillä on myös tärkeä rooli yhteisen rintaman äänitorvena ja kansalaisyhteiskunnan toimintatilan puolustajana.

Vilkas julkinen keskustelu osoittaa, että vaikuttamistyössä on osuttu asian hermoon. Järjestöjen tavoite saa tällöin näkyvyyttä ja painoarvoa. Keskustelua voi jatkaa tuomalla esiin faktoja ja perusteluita, jotka tukevat tavoitetta ja vastaavat kritiikkiin.

OSA II: VAIKUTTAMISTYÖN SUUNNITTELU JA SEURANTA

6. Työkaluja vaikuttamistyön suunnitteluun

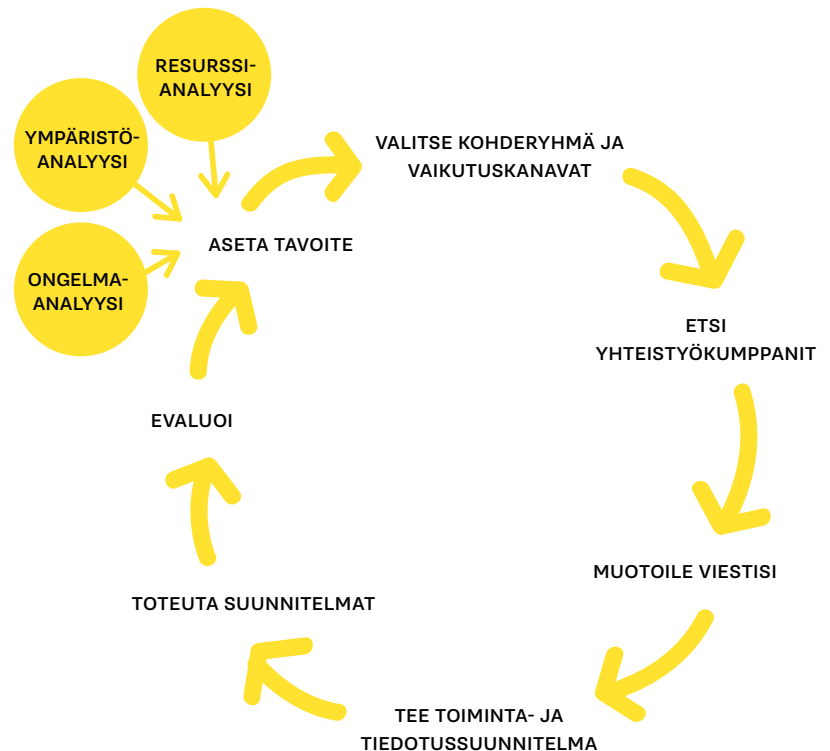
Yleisimpiä kompastuskiviä vaikuttamistyössä on, että hypätään suoraan toimintaan. Yhden sähköpostin lähettäminen eduskuntaan kannattaa toki hoitaa vähemmällä suunnittelulla kuin useamman vuoden vaikuttamisprojekti, mutta pieni tovi kannattaa suunnittelulle aina uhrata.

Käytännössä suunnittelu tarkoittaa muutama harkitun valinnan tekemistä: Mihin tavoitteeseen pyritään? Kehen vaikuttamistoimet kohdistetaan? Toimitaanko yhdessä jonkun muun kanssa? Millaisilla argumenteilla kohderyhmän mielenkiinto herätetään? Mitä konkreettisesti tehdään?

Tässä luvussa tehdään pikakatsaus vaikuttamistyön suunnitteluun. Yhtä oikeaa tapaa tai työkalupakkia ei suunnitteleminen ole, mutta prosessia voidaan hahmottaa vaikkapa kuvassa 3 esitetyllä tavalla. Fingon [Vaikuttamisen työkirjasta](#) löydät lisää työkaluja suunnitteluun ja arviointiin.

Aseta selkeä tavoite

Vaikuttamistyön perimmäinen päämäärä on usein hyvin yleinen. Esimerkiksi kehityspoliittisessa vaikuttamistyössä päämäärä on yleensä köyhyden ja eriarvoisuuden vähentäminen. Vaikuttamistyölle kannattaa kuitenkin asettaa tarkempia tavoitteita, joiden saavuttaminen oman työn kautta on mahdollista.

Kuva 3. Vaikuttamistyön suunnittelu alkaa tavoitteen asettamisella ja päättyy evaluointiin.

Tavoite voi liittyä instituutioon tai yksilöihin: voit pyrkiä muuttamaan instituution linjauksia tai niiden toimeenpanoa tai yksilöiden tietoa, taitoja, asenteita tai käytöstä.

Tavoitteiden olisi hyvä olla niin tarkkoja, että pystyt toimintasi jälkeen sanomaan, saavutettiinko ne vai ei. Jos vaikuttamistyötä aiotaan tehdä pitkällä tähtäimellä, on pitkän aikavälin tavoitteiden lisäksi hyvä asettaa keskipitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet. Esimerkiksi kehitysavun nostamista tukevan vaikuttamistyön tavoite voi olla, että ”Suomi nostaa kehitysavun 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2030 mennessä”.

Lyhyellä aikavälillä voidaan kuitenkin tavoitella esimerkiksi sitä, että ”eduskunta lisää ensi vuoden kehitysyhteistyöbudjettiin 26 miljoonaa euroa, jotta apu nousee tasaisesti kohti 0,7 prosenttia vuonna 2030”.

Tavoitteen asettamisen tukena voi käyttää ongelma-, resurssi- ja ympäristöanalyseja.

Ongelma-analyysi

Ongelman analysointi vaatii usein kolme vaihetta:

1. Määritellään ongelma, joka on päämäärän toteutumisen tiellä. Esimerkiksi koulutuspalvelujen heikkous on haavoittuvimpien ihmisten voimautumisen tiellä.

2. Analysoidaan ongelmaa ja tunnistetaan ratkaisuja siihen. Koulutuspalvelujen heikkous johtuu esimerkiksi kehitysmaiden valtioiden varojen puutteesta, jota lievittäisi esimerkiksi maiden tullitason nosto, yritysten veroväلتelyn hillintä, velkojen mitätöinti ja kehitysyhteistyön lisääminen.

3. Valitaan, minkä ratkaisujen toteutumiseen halutaan keskittyä ja analysoidaan ratkaisua sekä potentiaalisten kohderyhmien roolia siinä. Voidaan esimerkiksi päättää keskittyä tullikysymyksiin eli kauppasopimuksiin. Suomesta neuvotteluihin osallistuvat erityisesti ulkoministeriön virkahenkilöt. Yhtenä puutteena voidaan pitää sitä, ettei Suomen tavoitteista alueellisissa kauppaneuvotteluissa ole laadittu julkista linjausta.

Ongelmakeskeisyydestä täytyy siis päästä ratkaisuhakuisuuteen!

Vaikuttamistyön tavoitteiden tulisi olla

- **Specific** Tarkkoja
- **Measurable** Mitattavia
- **Achievable** Saavutettavissa
- **Relevant** Relevantteja
- **Time-bound** Aikataulutettuja

Resurssianalyysi

Järjestösi resursseja voi analysoida esimerkiksi SWOT-analyysin avulla, jossa tarkastellaan järjestön sisäisiä vahvuuksia ja heikkouksia sekä järjestöltä sopeutumista vaativia ulkoisia mahdollisuuksia ja uhkia.

SWOT-analyysi voi vaikuttaa tavoitteiden valintaan, koska tulos saattaa olla hyvinkin erilainen teemasta ja tavoitteesta toiseen.

Ympäristöanalyysi

Vaikuttamistyön tavoitteiden tulee olla toimintaympäristössään realistisia. Samojen tavoitteiden saavuttaminen olisi hyvin erilainen tehtävä esimerkiksi Suomessa ja Mosambikissa. Myös nousukauden Suomessa ja lama-ajan Suomessa voivat tavoitteet asettua hyvin erilaiseen valoon.

Ympäristöanalyysissä on siis tarkoitus tunnistaa oman vaikutusvallan ulkopuolella olevia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa vaikuttamistyölle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Toimintaympäristöä voi analysoida esimer-

Vinkkejä viestien viilaukseen

- Varmista, että viesti on kohderyhmällesi relevantti, eli että he pystyvät toteuttamaan suosituksesi
- Käytä ilmauksia, jotka vetoavat kohderyhmääsi
- Vältä akateemista sanastoa ja sivistyssanoja

kiksi oheisen PEST-analyysin avulla (kuva 5).

Yksi ympäristöanalyysin haasteista on relevantin tiedon löytäminen selkäydinreaktioiden ja ”musta tuntuu”-vastausten tarkistamiseksi. Esimerkiksi verkosta löytyy lukuisten mielipidekyselyjen tuloksia ja tilastotietoja. Parhaita tietolähteitä on Yhteiskuntatieteellinen tietotarkisto osoitteessa www.fsd.uta.fi.

Strengths / vahvuudet

- Asiatuntemus teemassa
- Suhteet muuhun kenttään
- Innovatiivisuus esimerkiksi toimintatapojen kehittämisessä

Opportunities / mahdollisuudet

- Muutokset toimintaympäristössä, esim. kasvanut kiinnostus johonkin tematiikkaan
- Yhteistyökumppanit tai -verkostot
- Toimijoiden vähäisyys jossain teemassa

Weaknesses / heikkoudet

- Rahoituksen ja henkilöresurssien määrä
- Järjestön tunnettuus, arvostus ja asema
- Suhteet hallintoon ja poliittisiin tahoihin
- Sijainti

Threats / uhat

- Uudet säännöt ja käytännöt
- Yleinen kiinnostuksen puute teemaan potentiaalisten kohderyhmien joukossa
- Muiden tahojen vaikuttamistyö, joka on vastakkaista järjestön tavoitteille

Kuva 4. SWOT-ruudukossa voi analysoida järjestön resursseja monipuolisesti.

POLITICAL / POLIITTISET

- Vaalit käydään sisäpoliittisin viestein, eikä kehityspolitiikka saa vaalien alla ja hallitusohjelmassa juurikaan huomiota
- Globaali keskinäisriippuvuus ja suomalaispuolueiden tietoisuus siitä ovat kasvaneet
- Lähes kaikki eduskunta-puolueet kannattavat periaatteessa kehitysavun nostamista
- Harva ehdokas tuntee muita kehityspoliittisia viestejä kuin avun määrää ja kohdentamista koskevia

ECONOMIC / TALOUDELLISET

- Suomen talous kasvanee ripeästi vaalikampanjan aikana
- Varallisuuserot ovat Suomessakin kasvaneet merkittävästi viime vuosina
- Kehitysyhteistyömäärärahojen nosto 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta on kallista

SOCIAL / SOSIAALISET

- Vapaaehtoistyön muodot ovat muuttuneet - ihmisten innostaminen vaatii monipuolisia mahdollisuuksia myös lyhytaikaiseen osallistumiseen
- Suomalaiset tukevat kehitysyhteistyön lisäämistä
- Vähävaraisimpien suomalaisten köyhyys on viime aikoina noussut otsikoihin
- Muutkin järjestöt ja sidosryhmät tekevät vaalikampanjointia. Olisiko yhteistyö mahdollista?

TECHNOLOGICAL / TEKNOLOGISET

- Kampanjoilta ja nettivaikuttamiselta odotetaan innovatiivisuutta
- Poliitikot arvostavat henkilökohtaista lähestymistä

Kuva 5. PEST-analyysin avulla voi arvioida toimintaympäristöä

Valitse kohderyhmä ja vaikutuskanavat

Vaikuttamisen kohde tulee valittua luonnollisesti, jos suunnittelee yhden kirjeen lähettämistä. Kohderyhmän valinta on aivan yhtä tärkeää, kun suunnittelee useamman vuoden kampanjaa. Kenenkään resurssit eivät riitä kaikkien ihmisten ymmärryksen ja toiminnan muuttamiseen.

Suomessa kohderyhmäksi voidaan valita esimerkiksi hallitus, eduskunta, puolueet, kansalaisjärjestö, virkamiehet tai kansalaiset. Joskus on hyötyä siitä, että kohderyhmä on rajattu tarkasti vaikkapa yhteen ministeriin, eduskunnan valiokuntaan tai puolueeseen.

Kohderyhmää valitessa kannattaa esimerkiksi harkita vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Kuka pystyy vaikuttamaan asiaan?
- Kuka haluaa vaikuttaa asiaan?
- Kuka haluaa kuunnella minua?
- Mihin järjestölläni on resursseja?
- Mikä on järjestöni ja mahdollisten yhteistyökumppaneitteni asema yhteiskunnassa?
- Mihin kohderyhmään muut alan toimijat keskittyvät?

Useampiakin kohderyhmiä voi valita, mutta harkiten. Esimerkiksi virkahenkilöihin ja kansanedustajiin ei kannata yrittää vaikuttaa samoin viestein tai materiaalein – eduskunnan kiireisille ”kaikkien-alojen-eksperteille” suunniteltu materiaali vaikuttaa asiaa työkseen seuraavan virkahenkilön silmissä mustavalkoiselta ja asiantunteamolalta.

Kapean rajauksen puolesta puhuu myös vertaus tiiliseinästä: jos tavoitteidesi toteutumista estävät näkemykset, asenteet ja toiminta ovat kuin tiiliseinä, on vaikuttamistoiminta kuin seinän hakkaamista reiän puhkaisemiseksi. Jos hakkaat ympäriinsä ja vaihdat paikkaa muutaman iskun välein, ei seinä murru. Mutta jos keskität iskusi yhteen tiileen, ennen pitkää se murentuu ja uusien tiilien vetäminen alas reiän ympäriltä käy paljon helpommaksi.

Valinnassa kannattaa ottaa huomioon muidenkin toiminta. Saattaa esimerkiksi olla, että useat järjestöt jo työskentelevät lisätäkseen kansalaisten ymmärrystä sinua kiinnostavassa kysymyksessä, mutta suoraan eduskunnalle tai hallitukselle ei viestejä vie kukaan.

Vaikuttamiskanavien tunnistaminen on erityisen hyödyllistä silloin, kun kohderyhmä on hyvin pieni. Tavoitteena on, että kohde saa samansuuntaista viestiä usealta arvostamaltaan taholta, eikä moni hänen arvostamansa taho nouse vastustamaan asiaa.

Etsi yhteistyökumppanit

Yhteistyöstä on usein hyötyä vaikuttamistyössä.

Mainio peruste lähteä yhteistyöhön on uskottavuuden ja huomioarvon kasvattaminen. Useamman järjestön kannanotot voivat olla huomattavasti yksittäisiä mielenilmauksia uskottavampia ja merkittävämpiä. Pieni järjestö voi myös ehdottaa, että esimerkiksi kattojärjestö ottaa sille tärkeän asian esiin päättäjätapaamisissa tai neuvotantavissa elimissä, joissa se on jäsenenä.

Yhteistyökumppaneita voi myös etsiä resurssisystä, mutta siinä on riskinsä, sillä tavoitteiden ja kohderyhmän muokkaaminen, viestien kirkastaminen ja käytännön työn koordinointi on erilaisten järjestöjen kesken usein varsin työlästä. Nyrkkisääntönä voisi pitää, ettei lähde tekemään uuden tahon kanssa mitään, mihin työaika ei ilman kumppania riittäisi.

Yllättävät liittoumat erilaisia intressejä ajavien järjestöjen välillä voivat olla avaintekijä päätöksentekijöiden ja mediahuomion herättämisessä. Järjestöt ovat yhdistäneet voimansa vaikuttamistyössä myös ammattiliittojen ja yritysten kanssa. Esimerkiksi yritys vastuulakia ajaneessa kampanjassa oli kansalaisjärjestöjen lisäksi mukana ay-liike sekä erikokoisia yrityksiä.

Jos suunnittelet suurempaa vaikuttamisprojektia, kannattaa liittolaisten, vastapuolten ja heidän ideologisen asemansa tunnistaminen tehdä systemaattisesti. Tavanomainen työkalu on sidosryhmäanalyysi, jossa tahoja listataan kolmeen ulkonevaan kehään. Ytimeen sijoitetaan tahot, joiden kanssa työ voitaisiin tehdä;

Tempaus Säätytalolla kehitysrahoituksen puolesta vuonna 2019.

Plan

UNELMOIN
ASA-ARVOISESTA
MAAILMASTA.

keskikehälle tahot, joiden tuki on hankkeen onnistumiseksi välttämätöntä; ulkokehälle tahot, jotka voivat vaikuttaa tavoitteen saavuttamiseen ja joita on syytä informoida työstä.

Toinen tapa kartoittaa tavoitetta ajavia ja vastustavia voimia tai tahoja on voimakenttäanalyysi, josta on tietoa esimerkiksi [MindToolsin sivulla](#). Lisää vinkkejä yhteisön muodostamiseen vaikuttamistyön ympärille löytyy myös Fingon [Vaikuttamisen työkirjasta](#).

Muotoile viestisi

Voimakenttäanalyysin pohjalta voidaan myös harkita, pyritäänkö vaikuttamistyöllä ensisijaisesti tukemaan asian puolesta puhuvia ihmisryhmiä ja päättäjiä vai lievittämään kriitikkojen vastustusta. Tämä vaikuttaa pääviesteihin: asiaan myönteisesti suhtautuvat ja sitä vastustavat ihmiset voivat olla kiinnostuneita hyvin erilaisista kysymyksistä, argumenteista ja käsitteistä.

Esimerkiksi kehitysyhteistyötä puolustavat päättäjät ovat usein kiinnostuneita keskustelemaan yritystoiminnan tukemisesta, ihmisoikeuksien vahvistamisesta ja yksittäisten yhteistyöinstrumenttien heikkouksista ja vahvuuksista. Kehitysyhteistyörahoituksen nostamiseen kriittisemmin suhtautuvat päättäjät haluavat useammin keskustella korruption merkityksestä ja köyhien ihmisten osallistumisesta kehitysponnisteluihin.

Viestit kannattaa muotoilla selkeästi ja täsmällisesti – valitun kohderyhmän kiinnostuksen mukaan. Poliittisiin tahoihin vaikuttamisessa on tärkeää valita riittävän kansantajuiset viestit. Muista, ettei kiireisten, informaatioähkkyisten poliitikkojen huomio kiinnity mihinkään asiaan kovin moneksi minuutiksi.

Viestien viimeistelyä varten kannatta myös tutustua kohderyhmän näkemyksiin mahdollisimman hyvin, esimerkiksi lukemalla heidän kirjoittamiaan artikkeleita tai puheita.

Pääviestien lisäksi voit harkita myös millaisin argumentein ja millaisella (totuudenmukaisella) ”tarinalla” perustelet viestejäsi. Tarjoatko vision paremmasta huomimisesta – jos suosituksesi toteutetaan. Oletko paljastamassa konfliktia tai kaksinaamaisuutta? Onko iso

tyräämässä pienen?

Jos suunnittelet pidempää vaikuttamisprojektia, kannattaa työn päämäärä, tavoite, kohderyhmä(t), yhteistyökumppanit ja viestit koota osana suunnittelu-prosessia yhdeksi tekstiksi. Se auttaa varmistamaan, että valinnat ovat keskenään johdonmukaisia – ja helpottaa myös vaikuttamistyöstä viestimistä muille tahoille.

Tee toiminta- ja tiedotussuunnitelma

Kun tavoite, kohde, liittoumat, strategia ja viestit ovat selkeät, on aika luoda toiminta- ja tiedotussuunnitelma. Erilaisia käytännön toimia hallitukseen, eduskuntaan ja puolueisiin vaikuttamiseksi onkin jo käsitelty yllä.

Vaikuttamistyön sudenkuopat

Kalkkiviivoilla herääminen

Heräämme vaikuttamaan vasta, kun kysymystä jo myllytetään mediassa ja päätöksiä on valmisteltu ja muokattu ministeriöissä ja keskeisten ministerien kabinetissa jo kuukausia.

Puuskittainen yhteydenpito

Otamme yhteyttä päätöksentekijöihin vain, kun huomaamme ongelman. Jatkuvaan yhteydenpitoon tai positiiviseen palautteeseen ei riitä resursseja, koska olemme jättäneet kohderyhmän valitsematta tai liian laajaksi.

Ennalta-arvattavuus

Teemme useimmin yhteistyötä vanhojen tuttujen kumppaneiden kanssa, vaikka epätavalliset liittoumat herättäisivät paljon helpommin median ja poliitikkojen huomion. Työtavoissakin pitäydymme usein totutuissa, jolloin viesti menee helposti ohi.

Huomionkipeys

Haluamme tavata ministereitä ja johtajia kasvotusten. Tuntuu vähäpätöisemmältä kerätä argumentit kirjeeseen, vaikka siihen vastaisi asian valmistelua koordinoiva ja sisältökysymyksissä hyvinkin vaikutusvaltainen virkamies.

Aggressiivisuus

Keräämme vastustajia penäämällä keskustelukumppaneiltamme suoria vastauksia sen sijaan, että etsisimme yhteisiä nimittäjiä. Poliitikoille esitämme mieluummin kovia vaatimuksia kuin käytännöllisiä vinkkejä, joiden avulla he pystyisivät pitämään lupauksensa.

Muista evaluointi

Vaikuttamistyön arviointi on melko haastavaa. Poliittisia muutoksia vauhdittavat ja hidastavat yhtä aikaa monet tekijät, eikä yhden toimijan vaikuttamistyön osuutta pysty varmuudella määrittämään.

Työn mielekkyydenkin kannalta on kuitenkin tärkeää, että työn tuloksia ja vaikutuksia pystyy tunnistamaan. Pitäisi tietää, miltä voitto näyttää!

Vaikuttamistyölle kannattaa pyrkiä antamaan indikaattoreita tuotosten, tulosten ja vaikutusten tasoilla, aivan kuten konkreettisemmallekin työlle. Laadulliset indikaattorit ovat usein tärkeitä: esimerkiksi tiivis yhteistyö kahden kansanedustajan kanssa voi olla paljon tuloksellisempaa kuin satunnainen kanssakäyminen kahdenkymmenen edustajan kanssa.

Tavoitteiden asettamisessa ja tulosten arvioimisessa kannattaa ottaa toimintaympäristö huomioon. Tavoitteiden saavuttamisen realistisuuteen vaikuttavat esimerkiksi hallituspohja ja taloudellinen suhdanne.

Arviointimenetelmiä on monia:

Esimerkkejä arviointikysymyksistä

1. Vaikuttamistyön kohteista (esimerkiksi kansanedustajista)

- Onko vaikuttamisteemaa koskevassa puhettavassa tapahtunut muutoksia (vertaile kohteiden antamia lausuntoja ym. puheenvuoroja)?
- Käyttävätkö kohteet järjestön käyttämää kieltä tai vastaavatko siihen puhuessaan teemasta?
- Onko havaittavissa merkkejä näkemysten muuttumisesta järjestön tavoitteiden suuntaisiksi?
- Miten kohteet kommentoivat aihetta ja järjestöä?

2. Omat suhteet kohteisiin ja muihin sidosryhmiin

- Mikä on kohteiden ja muiden sidosryhmien kanssa käytyjen keskustelujen tiheys ja konteksti?
- Tuleeko keskusteluissa esiin uusia näkemyksiä?
- Pyydetäänkö sinulta/järjestöltäsi neuvoa tai tietoja, käännytäänkö puoleenne luottamuksellisissa asioissa?
- Onko syntynyt keskusteluyhteyksiä uusien tahojen tai "vastustajien" kanssa?

3. Media

- Miten kampanjateemaa käsitellään mediassa (palamillimetrit ja puolesta/vastaan -kommenttien tasapaino)?
- Kuinka usein järjestösi mainitaan teeman käsittelyn yhteydessä?
- Käyttääkö media järjestön käyttämää kieltä teemaa käsitellessään?

4. Oma maine

- Kuinka monta yhteydenottoa vaikuttamistyön seurauksena on tullut ja miltä tahoilta?
- Saavutatko ihmiset, joita tavoiteltit?
- Missä ja miten he ovat kuulleet kampanjasta tai järjestöstä?
- Kunka oikeita heidän ennakkokäsityksensä kampanjasta ja järjestöstäsi ovat?

5. Yleinen mielipide

- Analysoi muutoksia yleisessä mielipiteessä mielipidemittausten avulla: ovatko kansalaisten näkemykset aiheesta muuttuneet?
- Lisää työkaluja vaikuttamistyön suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin löytyy Fingon Vaikuttamisen työkirjasta.

7. Loppusanat

Edustuksellista demokratiaa haastavat politiikan tekemisen tavat ovat kuuluneet demokratiaan kautta sen historian. Antiikin Rooman kansantribuuneista asti ovat kansalaiset tarkkailleet poliitikkoja, paljastaneet skandaaleja, vaatineet kehojen päätösten pyörtämistä ja tuominneet poliitikkoja eroamaan.

Silti lobbaus herättää monta eettistä kysymystä. Lobbaukseen liittyy maailmalla ja Suomessakin myös suuren rahan korruptiota, salaperäisyyttä, kähmintää ja edustuksellisen demokratian ohittamista.

Arvokkaita ohjenuoria lobbarille ovatkin jämpä kirjanpito, eettisten periaatteiden kirjaaminen ja noudattaminen sekä avoimuus. Esimerkiksi hyvin suuri osa Finagon vaikuttamistyön materiaaleista sekä tiedot päättäjätapaamisista löytyvät [järjestön verkkosivuilta](#).

Toinen eettinen kysymys on omien lobbausviestien limittäminen muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden viesteihin.

Kun näkemyksesi poikkeavat toisen järjestön näkemyksistä, on tilanne selkeä: sinulla on oikeus ja hyvä syy sanoa sanottavasi. Demokratiassa erilaisten näkemysten esiintulo on rikkaus ja olisi kummallista, jos jokainen ihminen ja järjestö olisi tismalleen samaa mieltä jostain asiasta.

Kiperämpi tilanne syntyy samanmielisten toimijoiden kesken, jos toimintatavat ovat erilaisia. Mutta kun yksi kampanjoi kaduilla uusien visioiden puolesta ja toinen ehdottelee kabineteissa muutoksia linjauksiin ja pykäliin, on parhaimmillaan kyse tuloksellisesta yhteistyöstä.

Kehnoimmillaan vallankumoukselliset vievät uskottavuutta maltillisemmilta keskustelijoilta ja kabinettilobarit toimivat kumileimasimina koko kansalaisyhteiskunnan puolesta.

Siksi lobbarin ohjenuoriin kuuluu myös toisten työn kunnioittaminen. Älä suuretele, kun kerrot ketä edustat. Mainitse joskus myös tahoja, joiden vaatimukset ovat omiasi kovempia tai pikkutarkempia.

8. Lähteet, linkkejä ja lukemistoa

Fingo (2019) Hyvä Suomi, parempi maailma. Fingon suositukset hallitusohjelmaan 2019–2023. <https://fingo.fi/julkaisut/hyva-suomi-parempi-maailma-fingon-suositukset-hallitusohjelmaan-2019-2023/>

Hyötylä, Sonja & Mikola, Elina (2019): Euroopan unioni – vaikuttamisen paikka. Fingo ry. <https://fingo.fi/julkaisut/euroopan-unioni-vaikuttamisen-paikka/>

Jaatinen, Miia (1999) Lobbying Political Issues – A Contingency Model of Effective Communication Strategies. Doctoral dissertation, Department of Communication, University of Helsinki.

Nalbantoglu, Ilmari (2021) Vaikuttamisen työkirja. Fingo ry. <https://fingo.fi/julkaisut/vaikuttamisen-tyokirja/>

Saukkonen, Pasi (2008) Suomen poliittinen järjestelmäverkkokirja. <http://blogs.helsinki.fi/vol-spj/>

Suomen perustuslaki (2000), saatavilla www.finlex.fi

Ylikahri, Ville (toim.) (2007) Kuinka maailma muuteen? Kansalaisvaikuttajan opas. Vihreä sivistysliitto.

Hyödyllisiä verkkosivuja:

Eduskunnan verkkosivut: www.eduskunta.fi

Fingon verkkosivut, joilla on tietoa mm. vaikuttamistyön koulutuksista: www.fingo.fi

Kehityspoliittinen toimikunta: www.kehityspoliittinen-toimikunta.fi

MindToolsin ohjeita voimakenttänalyysin tekoon: www.mindtools.com/pages/article/newTED_06.htm

Oikeusministeriön ylläpitämät sivustot: www.vaalit.fi, www.otakantaa.fi, kansalaisaloite.fi

Ulkoasiainministeriön sivut: www.formin.fi

Valtioneuvoston verkkosivut: www.valtioneuvosto.fi

Valtiovarainministeriön verkkosivut: www.vmm.fi

fingo

**Jotta maailma
olisi reilumpi,
ihan kaikille**